

Пчолкі, што ніколі не джалаць

23 мая ў расчыненае акно нашага рэдакцыйнага кабінета заляцела пчала. Зрабіла круг над нашымі камп'ютарамі і знікла ў сталічнай паднябеснай гарачыні. “У Клімавічы памчалася”, — пасмяяліся мы. Акурат у гэты дзень там распачаўся XVIII Міжнародны фестываль дзіцячай творчасці “Залатая пчолка”. З 1996 года крылатая працаўніца стала сімвалам рэгіянальнага мерапрыемства. З 2001-га фестываль набыў міжнародны статус, аб'ядноўваючы тысячы ўдзельнікаў з многіх краін свету.

Яўген РАГІН

Чаму пчолка? Ды таму, што яна ўвасабляе стараннасць і настойлівасць, без якіх немагчыма дасягнуць істотных вынікаў у творчасці. Клапатлівая крылатая працаўніца — заўжды з паўнацэнным залатым даробкам.

У рамках фестывалю — святы “Мы разам” і “Клімавіцкі гасцінец”. У гарадскім парку выступаюць лепшыя творчыя сілы раёна, а рамеснікі мясцовага РДР прадстаўляюць сваё майстэрства.

Пятніца стала днём дзіцячай творчасці. Распачаліся конкурсныя прагляды харэаграфічнага і выяўленчага мастацтва. Прэзентаваліся фестывалі Магілёўскай вобласці. Увечары адбылася цырымонія ўрачыстага адкрыцця “Залатой пчолкі”.

Сёння працягваецца конкурсная праграма. Жюры выбірае лепшых вакалістаў і рамеснікаў. Субота стане днём нацыянальных культур. А нядзеля прызначана для ўзнагароджання фестывальных лаўрэатаў.

Заканчэнне — на старонцы 2.

“Песнярам — 50”!

**“Я БЫЎ ПРАВАЙ
РУКОЙ МУЛЯВІНА”**

“К” працягвае знаёміць чытачоў з удзельнікамі легендарнага ансамбля. Наш сённяшні госць — Леанід Барткевіч.

ст. 6

Art-блог

**У МІГЦЕННІ
“ПАЎНОЧНАГА
ЗЗЯННЯ”**

Фестываль кіно Паўночных і Балтыйскіх краін прыўнёс у сталіцу крыху нардычнай экзатыкі і скандынаўскай крытычнасці. “К” дзеліцца сваімі ўражаннямі ад сёлетняй праграмы міжнароднага форуму.

ст. 8 — 9

Гістарыяграф

**“ШЛЯХ МАНЮШКАЎ
І ЯГО ЦЕРНІ**

“К” наведала мясціны, звязаныя з гісторыяй роду кампазітара Станіслава Манюшкі, і разважае, чаму сёння яны прыцягваюць да сябе так мала ўвагі.

ст. 15

Пчолкі, што ніколі не джаляць

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Заснавальнікамі фестывалю дзіцячай творчасці сталі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Магілёўскі абласны выканаўчы камітэт, Клімавіцкі райвыканкам.

Дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алег Хмялькоў распадае "К", што прадстаўніцтва "Залатой пчолкі" з кожным годам пашыраецца. Пра наш фестываль добра ведаюць у Кыргызстане, Казахстане, Малдове, ва Украіне, у Польшчы, Кітаі, краінах Балтыі...

Па яго словах, сёлета ў скульптурную кампазіцыю фестывальнага знака, што ўладкавана ў гарадскім парку, будзе дададзены новы сот. Ён будзе сімвалізаваць Славакію — новую краіну-ўдзельніцу "Залатой пчолкі".

Яшчэ адна функцыя шматграннага фестывалю палягае ў тым, што ён з'яўляецца стартавай пляцоўкай для далейшай творчай рэалізацыі юных талентаў. У розныя гады школы "Залатой пчолкі" прайшлі Ксенія Сітнік — уладальнік Гран-пры дзіцячага конкурсу Міжнароднага фестывалю "Славянскі базар у Віцебску" і пераможца Міжнароднага конкурсу "Еўрабачанне — 2005", Андрэй Кунец — другое месца на "Еўрабачанні — 2006", Ганна Мушак — уладальнік Гран-пры Міжнароднага фестывалю "Залаты шлягер", лаўрэат конкурсу маладых выканаўцаў "Славянскага базару", Міхаіл Ліла — лаўрэат дзіцячага конкурсу гэтага ж фестывалу. Многія беларускія ўдзельнікі "Залатой пчолкі" сталі стыпендыятамі Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі.

Такім чынам, палёт "Залатой пчолкі" доўжыцца.

K

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНІВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСВУ
КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛКАВА; **адказны саркатар** — Юры КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНДЭВІЧ, Яўген РАПІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Настася ПАНКРАТАВА, Антон РУДАК, Юры ЧАРНЫКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КЛІМАУ; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталія ОБАД; **карэктар** — Таццяна ПАШЭНЬКА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Часовы паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рабочы адрас: (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;
намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Прыватная: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Часовы паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў па ведамасцю прывішча, понасуно імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (імя першага, другі выданы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зарплатны адрас, Аўтарскія рукапісы не рэвізуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах рэкламы."
© "Культура", 2019. Наклад 3495. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.
Паліграфія ў адрас: 24.05.2019 у 18.00. Замова 1625.
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Лета ля ратушы: у віхуры несупыннага фэсту

Фота Наталіі ОБАД

Эка-дворык, квэст, конкурсы, швітнес-фітнэс, аўтамабільная зона, пляцоўка віртуальнай рэальнасці, Міжнародныя спарторніцтвы Клуба аператараў даражна-будаўнічай тэхнікі, б'юці зона, гастронамічны тэатр... І вялікі канцэрт, на якім выступіць зорка шведскай эстрады, пераможца "Еўрабачання — 2012" Ларын (Loreen). 1 чэрвеня ў любімым мінчанамі і гасцянім сталіцы Верхнім горадзе адбудзецца Дзень Швецыі, які ў поўную моц распачне летні музычна-турыстычны сезон.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Ужо сёння з яго раскладам можна пазнаёміцца на сайце Мінгарвыканкама. Так, у чэрвені нас чакаюць свята рускай, польскай і брытанскай культуры, старт праекта "Джазавыя вечары з банкам БелВЭБ" і вялікая канцэртная праграма ў рамках II Еўрапейскіх гульніў.

— У ёй будуць задзейнічаны брандавыя калектывы, лепшыя музычныя сілы краіны, — дадае мастацкі кіраўнік канцэртнай залы "Верхні горад" Алена Радзіёнава. — Нароўні з мэтрамі прывітаем і таленавітую моладзь. Дакладная праграма пакуль яшчэ ўдакладняецца.

У чэрвені ўсе ахвотныя таксама змогуць паглядзець кіно open air. "Паказы, якія сталі традыцыйным праектам мінскага "Кінавідапраката", ужо распачаліся ў дварыку гатэля "Манастырскі" па вуліцы Кірылы і Мяфодзія", — удакладняе мастацкі кіраўнік канцэртнай залы.

Не сумна будзе і на вуліцах Рэвалюцыйнай і Камсамольскай — з 1 чэрвеня ў дзённы час там распачынаюцца Аркестравыя сіесты, а ўвечары будзе ладзіцца праект "No stage / Без сцены", у рамках якога чакаюцца выступленні розных тэатральных калектываў.

Парасткі, якія могуць даць плён

У Мінску прайшоў II Рэспубліканскі адкрыты конкурс юных і маладых кампазітараў імя Юрыя Семянікі. Журы на чале з заслужаным артыстам Беларусі Віктарам Войцікам імкнулася "вылічыць" будучыя стваральнікі музыкальнасці і сусветных шэдэўраў. Ці атрымалася?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Наглядзячы на парадкавую лічбу два, гэты конкурс мае багатую перадгісторыю. Калісьці ён пачынаўся ў Гродне — па ініцыятыве тамтэйшага кампазітара Віталія Радзіёнава і шмат у чым трываў на энтузіазме педагогаў, якія займаюцца з дзецьмі сачыненнем музыкі. Але на пэўным этапе гэтае творчае спарорніцтва пераехала ў сталіцу. Цяпер яно праходзіць пад эгідай не мясцовых уладаў, а Міністэрства культуры нашай краіны — што адразу ўзвысіла яго статус і дало пераможцам перавагу пры паступленні ў адпаведныя навучальныя ўстановы: лаўрэаты маюць магчымасць атрымаць далейшую музычную адукацыю ў Беларусі без уступных іспытаў.

Гэта, дарэчы, ускладнае на журы дадатковую адказнасць. Аднак у яго складзе былі сапраўдныя прафесіяналы вышэйшага ўзроўня, якія маюць багацце вопыту ў галіне не толькі кампазіцыі, але і педагогікі. Сярод іх — старшыня Беларускага саюза кампазітараў Алена Атрашке-

віч, загадчыца кафедры кампазіцыі, заслужаны дзеяч мастацтваў, прафесар Галіна Гарэлава, адна з найвядомых музыкантаў Беларусі і Снд Радаслава Аладава...

— Кампазітарскія конкурсы, у адрозненне ад больш відовішчых выканальніцкіх, не зусім звычайныя, — распавёў старшыня журы Віктар Войцік, які многа гадоў пільна сочыць за творчасцю нашай моладзі і пачаткоўцаў. — Разглядаючы дасланьня творы, мы імкнёмся распазнаць у іх творчую індывідуальнасць. Зрабіць гэта бывае няпроста, бо трэба аддзяліць фантазію вучня і працу настаўніка. Роля выкладчыкаў, дарэчы, таксама вельмі важная, таму мы адзначаем лепшых і ў гэтай "катэгорыі".

Намецілася пэўная тэндэнцыя. Раней першымі педагогамі па кампазіцыі былі тыя, хто выкладае ігра на якім-небудзь інструменце. Яны заўважалі, што дзіця схільнае да імправізацыі, што яму цікава не столькі выканаць, колькі "дасачыніць" нейкі твор, перайначыць

яго на свой манер. І пачыналі хто заахвочваць, а хто і забараняць (здаваліся і такія выпадкі). Сёння класы кампазіцыі з'явіліся не толькі ў музычных каледжах, але і ў дзіцячых музычных школах мастацтваў. І што вельмі радуе, працуюць там нашы выхаванцы — кампазітары-выпускнікі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. На мінулым такім конкурсе вельмі ярка паказалі сябе вучні Аліны Безенсон і Вольгі Падгайскай. Цяпер да іх далучыліся Вячаслаў Пляцко, які разам з вядомым Валерыем Карэтнікавым выкладае ў Рэспубліканскай гімназіі-каледжы пры нашай Акадэміі музыкі, Дзмітрый Лойка, які працуе ў каледжы імя Глінкі, Яўген Ларыёнаў з педагогічнага складу 10-й школы імя Яўгена Глебава.

У іх на гэтым конкурсе, што праходзіў, як заўжды, па розных узроставых групах, адразу па некалькі лаўрэатаў: чацвёртае, дзве і трое адпаведна. Асабліва хацелася б вылучыць Любу Сыцько. Яна магістрантка нашай ка-

федры, займаецца ў класе прафесара Уладзіміра Дарохіна. І адначасова выкладае ў 7-й школе. Яе вучаніца атрымала трэцюю прэмію ў малодшай групе, а сама Люба стала бясспрэчным і абсалютным пераможцам у старэйшай. Так адбываецца пераемнасць пакаленняў, ствараецца неабходная для юных кампазітараў атмосфера, пачынаючы з дзіцячага ўзросту, на ранніх этапах станаўлення асобы закладаюцца тыя творчыя парасткі, якія могуць у далейшым даць плён. Нават калі дзіця і не вырасце ў прафесійнага кампазітара, усё роўна застаецца той творчы імпульс, які дапаможа ў любой справе.

Слухаючы Віктара Антонавіча, думалася яшчэ і пра іншае — пра шлях новых твораў да публікі. Бо конкурсныя праслухоўванні былі закрытымі і ладзіліся ў адной з вучэбных аўдыторыяў Акадэміі музыкі. Дык калі б іх перанеслі ў Беларускае саюза кампазітараў, гэта не выратавала б сітуацыю, бо там пакойчык з рэялем не большых памераў. Ча-

Ліпень зменіць джазавыя рытмы на плошчы Свабоды на “Класіку ў ратушы з velcom!A1”. Працягнуць радаваць еўрапейскай культурай італьянскія дні. Апошні летні месяц літаральна “абрынецца” вялікім парадом. Свята карэйскай, эстонскай, украінскай, армянскай культуры, грузінскі фестываль “Тбілісоба” — кожны ўікенд мінчан чакае штосьці цікавае.

“Не збавіць абаротаў” і верасень: свае музычныя і кулінарныя традыцыі прэзентуюць на адмысловых мерапрыемствах азербайджане, малдаване, яўрэі, грэкі, кітайцы... Ды яшчэ не забудзецца на Свята горада Мінска, якое абяцае вялікую праграму 14 верасня.

Не ведаем, як яно складзецца з надвор’ем, але, як бачым, музычна-турыстычны сезон у кожным разе абяцае быць гарачым!

K

му б не праводзіць такія спаборніцтвы на дзіцячую публіку? Да прыкладу, у той жа 10-й школе, што насупраць Акадэміі музыкі. Дарэчы, у Гродне конкурсы збіралі даволі шырокае кола прыхільнікаў, якія запаўнялі залы і тамтэйшага музычнага каледжа, і нават тэатра лялек.

Дый і правядзенне майстар-класаў не перашкодна. Бо члены журы літаральна разрываюцца на часткі: і дасланья твораў разглядалі, і кансультавалі тых педагогаў, што звярталіся да іх палі па падвядзення вынікаў, і парады юным удзельнікам давалі для далейшых творчых спроб.

Нарэшце, галоўнай праблемай, на думку многіх выкладчыкаў (асабліва з рэгіёнаў) з’яўляецца нерэгулярнасць гэтага конкурсу. Калісьці ён ладзіўся штогод, потым быў вызначаны тэрмін раз у тры гады, але з мінулага конкурсу прайшло аж чатыры. Ці ж спрыяе гэта таму, каб планавана адсочваць юныя таленты?

Дый аб’яўлены сёлетні конкурс быў у сціслыя тэрміны, незадоўга да правядзення — таму, мабыць, не ўсе змаглі належным чынам да яго падрыхтавацца. Агульная колькасць дасланых заявак складала 34 (творцаў было значна больш, бо некаторыя прапаноўвалі адразу па некалькі).

Каб крыху “змікшыраваць” апошняю праблемаю, было вырашана актывізаваць дзейнасць Беларускага саюза кампазітараў у дачыненні да юных музыкантаў: у праежак між конкурсамі ладзіць майстар-класы і агляды. І сапраўды, патрэба ў жывых стасунках паміж творцамі розных пакаленняў была, ёсць і будзе.

K

На гэтым тыдні ў Серабранцы нават бабулі каля пад’ездаў тлумачаць адна адной, што такое інсталляцыя. І добра ведаюць, пра што гавораць: на некалькі дзён сталічны мікрараён стаў арт-рэзідэнцыяй для мастакоў з Беларусі, Германіі і Фінляндыі. У сувязь з гэтым мясцовымі жыхарамі яны стварылі скульптуру са старой мэблі і пластыку, графіці з моху і вязанае палатно. “К” даведалася, чаму спальны раён — найлепшае месца для арт-аб’ектаў.

Вераніка МОЛАКАВА /
Фота Альфрэда МІКУСА

Праца з мастакамі — працяг праекта “Серабранка. Мой спальны”, распачатага тры гады таму ўрбаністамі і архітэктарамі Мінска. За гэты час каманда ўжо выпусціла гід-комікс па мікрараёне, пабудавала дзіцячую пляцоўку і паступова рэалізоўвае іншыя планы па добраўпарадкаванні тэрыторыі паміж дварамі.

— Наша агульная канцэпцыя палягае ў тым, што для таго, каб змяніць раён, неабходна змяніць стаўленне саміх жыхароў да яго, — тлумачыць кіраўнік праекта архітэктар Надзея Царанок. — Арт-рэзідэнцыяю мы задумвалі правесці даўно, бо мастацтва — найбольш моцны інструмент уздзеяння на людзей. Ужо чужым шмат пазітыўных водгукаў, людзі кажуць, што нязвычайна бачыць такое ў Серабранцы. Маўляў, у цэнтры горада — так, а тут... Акурат да таго, што падобныя праекты ладзіцца ў цэнтры горада, ўсе прызвычаліся. Але туды ж людзі ездзяць не кожны дзень, а вось сцэжка далому — гэта іх штодзённы маршрут. Таму менавіта са спальных раёнаў і варта пачынаць, каб зрабіць камфортным жыццё ва ўсім горадзе.

СКУЛЬПТУРА СА СТАРОЙ МЭБЛІ

Складзеныя ў форме сэрца рукі — работа стрыпарт-каманды з Берліна Bossa Fataka, якая завіталі ў Мінск упершыню. Дакладней, яе частка: усяго ў групе чатыры ўдзельнікі, да нас прыехалі два з іх — Крысціян Баўмаер і Себасцьян Клар. Каманда вядомая тым, што ў якасці матэрыялу для гарадскіх скульптур і інсталляцый карыстаецца рэчамі, якія большасцю людзей ужо

Сцяна будынка на праспекце Ракасоўскага, 49.
Аўтар — Агнэшка Покрыўка (Фінляндыя).

Дзе пакінуць сваё “Сэрца” мастакам

Пляцоўка на вуліцы Якубава. Аўтары — мастакі Bossa Fataka (Германія).

Вязанае графіці ад мясцовых жыхароў і каманды Zabombi.by (Беларусь).

лічыцца смеццем — гэта старыя матрасы, скарыстаныя скрыні ці пакеты і гэтак далей.

— Нам вельмі блізка дзейнасць Bossa Fataka, бо мы самі ўвесь час гаворым, што альковы — таксама рэсурс, — падкрэслівае Надзея Царанок. — За два тыдні да прыезду мастакі напрасілі нас падрыхтаваць для іх старую мэблю з дрэва, бо яны шмат працуюць менавіта з гэтым матэрыялам — так лягчэй, не трэба варыць, як, на-

прыклад, жалеза. І мы з мясцовымі жыхарамі рыхтаваліся — хтосьці аддаваў непатрэбнае, школа, напрыклад, бібліятэку сваю разбіралі і гэтак далей. Калі прыехалі самі хлопцы, да іх было шмат увагі — ім дапамагалі, прыносілі шакладкі. З’язджалі мастакі з суперпазітыўным меркаваннем пра беларусаў.

Скульптура размешчана на вялікай асфальтаванай пляцоўцы побач са стадыёнам, адрасны арыенцір — Якубава, 28.

ху падстрыгаць, але форма застаецца.

Самі серабранцы яшчэ і пілына сочаць за тым, каб работу ніхто не пашколіў.

— Днямі мы падышлі дарабіць пэўныя дробязі, і на нас адразу звярнула ўвагу жанчына: “Што вы тут робіце? — Завяршаем працу. — Ну добра, а то я падумала, вы тут штосьці зрываеце”. То бок сацыяльны кантроль ужо пачаўся, і гэта вельмі важна. Я ўпэўнена, што і скульптура прастаніць доўга, — усміхаецца Надзея.

ІНСТАЛЯЦЫЯ З ПРАЖЫ

Яшчэ адзін кірунак вучлівага мастацтва, які набывае ўсё большую папулярнасць сярод жыхароў Серабранкі — ярнбомбінг. Клуб Zabombi.by ужо абв’язваў тут пражай дрэвы.

Паміж сабой яе ўжо называюць “Сэрца Серабранкі”.

ГРАФІЦІ З МОХУ

Заклік “Беражы Серабранку” на сцяне будынка на праспекце Ракасоўскага, 49 зроблены з моху. Аўтар ідэі — мастачка і ўрбаністка Агнэшка Покрыўка з Фінляндыі.

— Дзейнасць Агнэшкі скіраваная на тое, каб ушугваць у працэс стварэння людзей, — кажа Надзея. — Таму мы адразу ж правялі адкрытую сустрэчу з ёй, каб абмеркаваць з валанцёрамі, што можна зрабіць разам. З некалькіх варыянтаў аднадушна выбралі графіці. Ва ўсім удзельнічалі мясцовыя жыхары — збіралі мох, выклавалі яго. Тэхналогія ўмацоўвання вынайшла сама Агнэшка: смала, вага, перамяшаны з агар-агарам грунт — і наверх ужо наклеіваецца мох. Затым ён апырскваецца вадой і літаральна на вачах нібы ажывае. Потым яго можна кры-

А цяпер зрабіў вялікае палатно-прысвячэнне мікрараёну. Для яго спатрэбілася 25 асобных кавалачкаў, кожны з якіх мае памер 30 на 30 сантыметраў. Штосьці рабілі мастакі, але частку звязалі і мясцовыя памочнікі. На кожным кавалку — нейкая пасланне ці віды Серабранкі: дамы, каты, фрагмент веладарожкі...

— Самае цікавае, што ўсе кажуць — так, гэта класна, аднак, напрыклад, скульптура не для Серабранкі. Нібыта тут ніхто яе не зразумее. Але чаму? — дзівіцца Надзея Царанок. — Вось я праходжу каля бабуль, якія сядзяць адна адной, што такое арт-інсталляцыя. То бок пачулі новае слова, хтосьці даведаўся, што яно азначае, і яны ўсе гэта абмяркоўваюць. Ім сапраўды цікава. Людзі гатовыя да чагосьці новага. Можна, наадварот — такая скульптура менавіта для Серабранкі?

K

ЦЭНТР
ЕЎРАПЕЙСКОЙ
ТРАНСФАРМАЦЫІ

Эксперты адзначаюць дынаміку

Галоўныя высновы маніторынгу рэалізацыі Беларуссю канвенцыі UNESCO

Ці становяцца ўмовы дзейнасці ў сферы культуры больш спрыяльнымі для культурнай разнастайнасці і самавыражэння? Наколькі адпавядае прыняты Кодэкс аб культуры актуальным патрэбам гэтага сектару? У якіх сферах культура робіцца ўплывовым фактарам? Адказы на гэтыя і іншыя пытанні, зробленыя на падставе экспертных ацэнак і статыстычных паказчыкаў, былі прадстаўленыя і абмеркаваныя 17 мая на міні-канферэнцыі па выніках другога Маніторынгу рэалізацыі ў Беларусі Канвенцыі UNESCO “Аб ахове і падтрымцы разнастайнасці форм культурнага самавыяўлення”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

ЦІ КОЖНЫ — МАЛЕВІЧ?

Першы маніторынг Цэнтра еўрапейскай трансфармацыі праводзіўся не так даўно, у 2015 годзе. Менавіта тады былі распрацаваны асноўныя тэхнікі вымярэння і зроблены першы замеры стану сферы культуры Беларусі ў адпаведнасці з мэтамі і каштоўнасцямі Канвенцыі UNESCO. Сёлета адбыўся другі замеры, і наступныя прадставілі свае папярэднія высновы на суд грамадскасці.

Стан сферы культуры аўтары дыягнаставалі на падставе самых розных дадзеных — Міністэрства культуры краіны, Нацыянальнага статыстычнага камітэта, міжнародных індэксаў, аналізу “Кодэкса аб культуры”, а таксама праз апытанне 26 экспертаў і прадстаўнікоў культурнага асяроддзя.

Што ж атрымалася ў выніку? Калі прадставіць супастаўныя характарыстыкі змяненняў у сферы культуры ў рамках мэт і задач Канвенцыі, дык сфера культуры прадэманстравала за апошнія чатыры гады пазітыўную дынаміку, хай і не надта значную.

— Сярод агульных трэндаў варта назваць моцны ўплыў глабальных тэндэнцый і тэхналагічных інвацыяў на культурную разнастайнасць і развіццё, перавагу “нішавых” ініцыятыў у магчымасцях самавыражэння і некаторыя іншыя фактары, — заявіла адзін з аўтараў маніторынгу, кандыдат сацыялагічных навук Таццяна Вадалажская. — Сярод пазітыўных хачу таксама адзначыць з’яўленне новых суб’ектаў у публі-

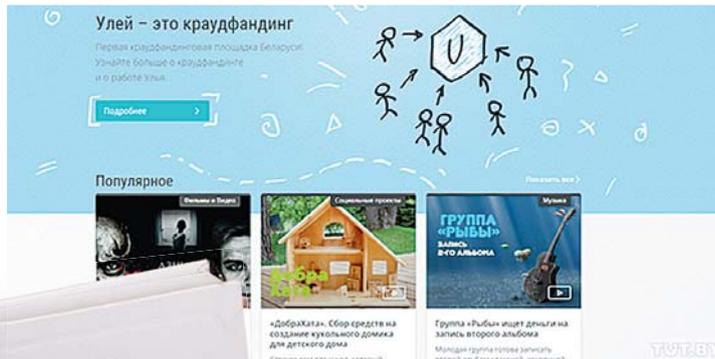
най прасторы культуры ды пашырэнне магчымасцяў для прафесійнай творчасці і ўдзелу ў культурным жыцці.

Дарэчы, у ліку станоўчых зрухаў эксперты адзначылі і з’яўленне небезьведмай выставы “Я Манэ. Я Шышкін. Я Малевіч”, у якой можа паўдзельнічаць літаральна кожны і без ніякага цензуры — абы твор праз дзверы пралазіў.

Эксперты становяцца ацэньваюць і новыя нарматыўныя дакументы — напрыклад, прынятыя ў 2017 годзе Указы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 364 “Аб ажыццяўленні фізічных асобамі рамесніцкай дзейнасці” і № 337 “Аб некаторых пытаннях рэгулявання дзейнасці фізічных асоб”. Гэтыя дакументы значна спрыяюць працы і зменшылі час уваходжання ў прафесію рамеснікам і дызайнерам, вытворцам і наладчыкам музычных інструментаў. Адсоль і павелічэнне колькасці ды маштабаў выставаў і фестываляў, дзе можна было прадэманстраваць сваю hand-made прадукцыю.

ТАЛАКОЮ МОЖНА МНОГАЕ

У якасці яшчэ адной пазітыўнай тэндэнцыі эксперты адзначылі паступовае пашырэнне рынковых мадэляў у сферы культуры. Гаворка тут выдзецца пра краўдфандынг і тэапляцоўкі ды платформы, з дапамогай якіх ён пашыраецца ў Беларусі, а таксама збор сродкаў на правядзенне культурна-масавых мерапрыемстваў праз сацыяльныя сеткі. На думку аўтараў маніторынгу, гэта

рэальна дзейсны механізм, які стаў устойлівай практыкай у атрыманні рэсурсаў і “раскрутцы” шматлікіх кніг, дызайнерскіх прадуктаў і асветніцкіх мерапрыемстваў.

Да таго ж, падобная практыка адкрыла новыя магчымасці для аўтараў, выдавецтваў і дызайнераў ды істотна пашырыла разнастайнасць прапанаванага культурнага прадукту. Акрамя таго, пазітыўным з’яўляецца і засваенне кіраўнікамі краўдфандынгавых праектаў рынковых механізмаў, вывучэнне попыту і метадаў прасоўвання такога ці іншага культурнага прадукту. Для многіх творчых праектаў ды іх аўтараў мадэль продажу, заснаваная на зборы мінімальнага ліку пералазоваў праз інтэрнэт, сталася адзінай рэальнай магчымасцю спраўдзіцца і “выйсці ў людзі”.

Самае галоўнае, што многія з гэтых праектаў былі паспяхова рэалізаваны — пра тое неадночы пісала “К”. Мяркую, у 2019 годзе такі яскравы трэнд абавязкова працяг-

нецца, а інтэрнэт-платформы займюць яшчэ большую колькасць цікавых ініцыятыў, сярод якіх, натуральна, будуць і на культурную тэматыку.

І тут вельмі важна, каб да гэтай дзейнасці больш актыўна падключыліся ўстановы культуры Беларусі, а таксама асобныя супрацоўнікі сферы. Краўтывы ў ачынных бібліятэкараў, клубнікаў, музейчыкаў заўсёды было даволі. А сёння з’явілася рэальная магчымасць не толькі спланаваць, але і ажыццявіць задуманае. Так што ўсім рупліўцам варта пацікавіцца вопытам тых, хто сабраў грошы на свой праект з дапамогай краўдфандынгу, улічыць іх заўвагі і выходзіць “у народ” з уласнымі культурнымі ініцыятывамі.

ІНДУСТРЫЯ ЦІ ФОРМА?

Натуральна, аўтары маніторынгу не маглі пакінуць без увагі Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры, які ўступіў у дзеянне ў пачатку 2017 года.

— Несумненна, Кодэкс часткова запазывае пэўныя палажэнні з Канвенцыі UNESCO, — адзначаў падчас свайго выступлення дырэктар Цэнтра еўрапейскай трансфармацыі Андрэй Ягораў. — Але, на наш погляд, калі Канвенцыя арыентавана на стварэнне ўмоў для развіцця розных формаў культурнага самавыяўлення, то ачыннае заканадаўства разглядае культуру як асаблівы тып

вытворчасці, галіну сацыяльнай дзейнасці, што ў тэрміналогіі Канвенцыі вызначана як індустрыя культуры.

Таксама, як заўважылі эксперты, у Кодэксе не адлюстраваны такія ключавыя паняцці як “культурнае самавыяўленне” і “культурная разнастайнасць”, а замест тэрмінаў “культурная палітыка” ў дакуменце прысутнічаюць палажэнні аб “дзяржаўнай палітыцы ў сферы культуры”.

Акрамя таго, палажэнні шэрагу падзаконных актаў (Указаў Прэзідэнта Беларусі, пастановаў Савета Міністраў краіны, Міністэрства культуры Беларусі) не ўвайшлі ў Кодэкс або былі ўключаны ў яго ва ўрэзаным выглядзе. Гэта, па словах Андрэя Ягорава, прывяло да з’яўлення пэўных прабелаў у заканадаўчым рэгуляванні. І мушу адзначыць, што падобную думку не раз даводзілася чуць і ад работнікаў культуры.

Напрыклад, Кодэкс не ў поўнай меры рэгулюе дзейнасць у галіне гісторыка-культурнай спадчыны, у ім не прапісаныя неабходныя механізмы для вяртання культурных каштоўнасцяў. Гэты дакумент ускладніў дзейнасць навуковага кіраўніка праектных работамі на аб’ектах спадчыны і спецыяліста, які займаецца іх аховай.

У той жа час, у якасці пазітыўнай змены ў галіне прававога рэгулявання эксперты адзначылі прыняцце заканадаўчых актаў па спрашчэнні падаткаабкладання для некаторых творчых пра-

фесій, якія не патрабуюць рэгістрацыі ў якасці індывідуальных прадпрыемальнікаў (напрыклад, для дызайнераў).

КІНО І ПРЭФЕРЭНЦЫІ

Гэта, натуральна, не ўсе праблемы сферы культуры, якія заўважылі эксперты, аналізуючы ачыннае прававое поле. Напрыклад, як адзначалася падчас прэс-канферэнцыі, сёння беларускае заканадаўства, на жаль, не скіравана на стварэнне ўмоў для пашырэння вытворчасці і спажывання нацыянальнага культурнага прадукту.

— У прыватнасці, не прапісаны магчымасці і прэферэнцыі для пракату беларускага кіно, асабліва на ўзроўні рэгіянаў, — кажа Андрэй Ягораў. — Такім чынам, няма наладжанай камунікацыі і лагістыкі для прасоўвання нацыянальнага прадукту, знятага за бюджэтны кошт.

— Акрамя таго, эксперты адзначылі і значную зарэгуляванасць спонсарскай падтрымкі і фінансавых укладанняў у сферу культуры з боку прыватнага сектара, — адзначаў Андрэй Ягораў. — Сярод галоўных абмежаванняў для выкарыстання спонсарскай падтрымкі можна назваць далатковую фінансавую справядлівасць, якая кладзецца перш за ўсё на плечы спонсараў, а таксама строгі кантроль за мэтайным выкарыстаннем аказанай дапамогі, які ўключае высокую штрафныя санкцыі.

Натуральна, у падобных умовах у прадстаўнікоў ачыннага бізнесу адсутнічае матывацыя да фінансавання нацыянальных культурных праектаў. На думку экспертаў, выйсе з гэтай сітуацыі бадай адно: унясенне змяненняў і дапаўненняў у адпаведнае заканадаўства з улікам меркаванняў і прапановаў які дзяржаўных органаў, так і прадстаўнікоў бізнес-супольнасці Беларусі. Як было адзначана падчас прэс-канферэнцыі, гэтая праца ў адпаведных інстанцыях ужо праводзіцца і блізка да завяршэння.

Натуральна, пра вынікі папярэдняй версіі даследавання можна гаварыць яшчэ даўга, і “К” абавязкова працягне гэтую тэму ў сваіх наступных нумарах. Балзе, распрацоўшчыкі дакумента паабяцалі дапрацаваць праект маніторынгу з улікам заўваг і прапаноў грамадскасці ды даслаць яго канчатковую версію ва ўсе зацікаўленыя дзяржаўныя органы і арганізацыі.

22 мая адзначаўся Міжнародны Дзень біязнастайнасці. Якое ён мае дачыненне да сферы культуры? Як культуротніку карыстацца “няпрофільнымі”, на першы погляд, міжнароднымі дакументамі: Канвенцыяй аб біялагічнай разнастайнасці ААН і дадатковым да яе Нагойскім пратаколам?

Асвячэнне пладоў новага ўраджаю на Макавея ў Слаўнарадскім раёне на крыніцы Сіні калодзеж.

Нагойскі пратакол і бабка-траўніца

Па-першае, Дзень біязнастайнасці — гэта і беларускае свята, бо наша краіна ратыфікавала адпаведную Канвенцыю ў 1993-м, праз год пасля яе прыняцця ААН. Па-другое, Канвенцыя і Нагойскі пратакол утрымліваюць артыкулы аб традыцыйных ведах, звязаных з генетычнымі рэсурсамі. І вось тут пачынаецца самае цікавае. Носбіты такіх ведаў — гэта звычайна людзі старэйшага веку — тыя самыя, з якімі мы працуем па больш звыклых тэмах: збіраем песні, вучымся танцам, слухаем апеведы пра даўнейшае жыццё...

Традыцыйныя веды, звязаныя з генетычнымі рэсурсамі, — гэта веды пра навакольны свет. Фармальна пра арганічную яго частку — расліны, жывёл, самога чалавека... Але хіба можна разглядаць іх у адрыве ад асяродка? Таму міжнародныя дакументы заклікаюць краін-удзельніц улічваць нормы звычайнага права, традыцыйныя практыкі карэнных і мясцовых супольнасцей, спакоўвечныя веды, звязаныя з генетычнымі рэсурсамі. Другі заклік — ствараць умовы для супольнага карыстання выгодамі ад такіх ведаў. І тут “біялагічныя” дакументы перагукваюцца з куды лепш вядомай у Беларусі Канвенцыяй аб ахове нематэрыяльнай культурнай спадчыны, што вылучае ў якасці аднаго з яе відаў акурат тыя веды і сацыяльныя практыкі, якія адносяцца да прыроды і сусвету.

Што гэта значыць для чалавека, які непасрэдна працуе з носбітамі — для бібліятэкара, музыччыка, ці іншага работніка культуры? Ім варта распытваць мясцовых старажылаў, скажам, пра выкарыстанне дзікіх і дамашніх раслін: у ежу, для лекавання, для фарбавання тканін... Гэта надзвычай цікавыя і каштоўныя звесткі, якія імкліва адыходзяць разам з іх носбітамі.

Што ўжо робіцца ў Беларусі ў гэтай галіне? Наша краіна ратыфікавала Нагойскі пратакол у 2014-м, у год яго ўступлення ў сілу. За імплементацыю дакумента адказнае Міністэрства прыродных рэсурсаў. Непасрэдны выканаўца — Нацыянальны каардынацыйны цэнтр

па пытаннях дасягу да генетычных рэсурсаў і супольнага выкарыстання выгод. Ён дзейнічае пры Інстытуце генетыкі і цыталогіі Акадэміі навук, а па пытаннях традыцыйных ведаў шчыльна супрацоўнічае з фалькларыстамі. Прайшоў шэраг семінараў, на якіх спецыялісты і носбіты абмяркоўвалі месца традыцыйных ведаў у сучасным свеце.

Экалагічны лад жыцця ўваходзіць у моду. Гаральская моладзь перасяляецца ў вёскі, каб працаваць дыстанцыйна. І старыя бабуліны веды і ўменні могуць раптам аказацца больш чым актуальнымі. Канечне, шмат чаго ўжо страчана. Але некаторыя практыкі, што ў Беларусі застаюцца актуальнымі, дзе-нідзе ўжо лічацца экзотыкай: касьба травы касой, даенне кароў і коз рукамі... Рыхтуецца да ўнясення ў ахоўныя спісы UNESCO палескае бортніцтва. Пчалярствам у вуллях міжнародную супольнасць, можа, і не здзіўляе (хаця залежыць ад краіны). А вось лясны промысел, дзе тыя, хто даглядаюць борці, лічаць сябе не гаспадарамі пчол, а іх пажагатамі, мае добрыя перспектывы.

Паступова з’яўляюцца ўсё больш публікацыі ў такой цікавай галіне, як этнабатаніка. Даследчыкі сыходзяцца ў думцы, што практычныя веды маюць шчыльную сувязь з міфалагічнымі ўяўленнямі і “кніжнымі” звесткамі, атрыманымі пераважна з папулярных часопісаў і газет. Аднак, усё гэта складаецца ў шэрагу комплекс, які надзвычай цікава вывучаць!

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
супрацоўніца Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі
Фота аўтара

Дзяжурны па нумары

Танцуюць — усе. А глядзяць?

Праект TheatreHD — адно з найлепшых “вынаходніцтваў” апошняга часу. Так, можна колькі заўгодна казаць, што жывога ўспрымання спектакля не замяніць — і з гэтым немагчыма не пагадзіцца. Але фармат высакаякаснай відэатрансляцыі на велізарным экране кінатэатра пашырае творчыя даляглыды, дае магчымасць убачыць прэм’еры, якія адбыліся далёка за межамі Беларусі, у тых залах, куды не заўсёды і не ўсе могуць патрапіць. Але ці выкарыстоўвае гэтую магчымасць айчынная тэатральная супольнасць?

Надзея БУНЦЭВІЧ

Спяшаючыся ў кінатэатр “Цэнтральны” на вечар трох аднаактовых балетаў Музычнага тэатра імя Станіславаўскага і Нёмровічкі-Данчанкі, я была ўпэўнена, што ўбачу поўны аншлаг. Бо, па-першае, усе яны былі вылучаныя на расійскую нацыянальную прэмію “Залатая маска”, а па-другое — адзін з іх яе атрымаў, прычым літаральна за некалькі тыдняў да трансляцыі. Прыкінула, што калі сабраць хаця б сталічных удзельнікаў таго ж ІФМС — штогадовага Міжнароднага фестывалю сучаснай харэаграфіі ў Віцебску, то не надта вялікая зала цалкам запоўніцца. Бо сучасная харэаграфія — у модзе, і колькасць тых, хто ёй займаецца (а гэта і прафесіяналы, і безліч аматараў), усё расце. Дый самыя пастаноўкі — зусім свежыя. “Найстарэйшай” — усяго 20 гадоў (а не 120, як гэта бывае з некаторымі іншымі нашымі спробамі далучыцца да “сучасных” харэаграфічных кірункаў). Ці ж не цікава нашай танцавальнай браці дзедацца, чым займаюцца іх замежныя калегі?

Якім жа было маё здзіўленне, калі сярод публікі я убачыла хіба асобных прадстаўнікоў неабсяжнай танцавальнай культуры ці “далучаных” да яе. Прасяжнулася павагай за маладога харэографа Сяргея Мікеля, якому гэта было папраўдзе цікава. А што ж астатняя моладзь?

Затое нельга было не парадавацца за публіку. Побач са мною сядзелі дамы бальзакаўскага веку (дарэчы, гэты сацыяльны пласт — адзін з самых актыўных сярод тэатральных заўсёднякаў). Было відавочна, што яны прыйшлі “на балет” — іншымі словамі, на класіку. У лепшым выпадку, на тую неакласіку, дзе з піэтэтам развіваюцца запаветы Пеціпа. Бо калі я душылася ад смеху, гледзячы, як удала ўмею іранізаваць над усім гэтым шведскі харэограф Алксандр Экман у “Цюле”, выводзячы на сцэну “хохманкі” балетнага закулісся, яны кідалі на мяне поўныя гневу і пагарды позіркі: маўляў, як можна?

Але ў антракце, запоўненым інтэр’ю з пастаноўшчыкамі і артыстамі (гэта, дарэчы, “бонус” для кінагледачоў, бо ў тэатры такія перапынкі звычайна не прадугледжваюць нічога падобнага), нічо не сышоў. А ў фінале мае суседкі канчаткова “злавілі кайф”, бо забыўшыся на кінаэкран, пачалі паводзіць сябе як заўзятая тэатралы і агладзіраваць стожы.

Дык было чаму! У згаданым “Цюле” мінімалізм з яго бясконцымі паўтарамі становіўся адным з сімвалаў балетнага рэпетыцыйнага працэсу, а сцэны гэтай “экскурсіі ў музей танца” нагадвалі, што мода на высокія жаночыя абцаскі з’явілася праз балетны романтизм з яго пунтамі.

“Адзінокі Джордж” Марка Гёке з Германіі прыцягваў шалёнай энергетыкай, элементамі тэхнікі харэаграфічнага “арыгіналі” з яго авостра-наско, рэзкімі прамавугольнымі злінамі частак цела.

“Мінус 16” Ахада Нахарына (Ізраіль) распачынаўся размовай пра распрацаваную харэаграфам тэхніку гага, заснаваную на імправізацыйнасці, вызваленні ўнутраных памкненняў руху, не скаваных пастаянным кантролем над сваім адбткам у лютэрку. Стылёвыя сінтэз у лепшых традыцыйных пастадэрнага спалучаўся тут, як і ў іншых работах харэографа, з аўтацэтгатамі: заўсёднякі Міжнароднага фестывалю TEART маглі з радасцю пазнаць фрагменты яго “Мінус 2”, які былі бачылі ў 2012-м.

Але галоўны сюрпрыз быў “на закуску”. Менавіта ён вымусіў больш за ўсё пашкадаваць, што мы перад экранам, а не ў тэатральным партэры. Бо артысты спускаліся ў залу і вярталіся на сцэну, прыхыліўшы з сабой у партнёры гледачоў самых розных узростаў і камплекцый. Так што фінал быў пабудаваны ў адпаведнасці са знакамітай кінацэтгатай: “Танцуюць — усе!” Але вымусіў згадаць не кінакамедыю “Іван Васільевіч змяняе прафесію”, а прынцыпы тэатральных “прадстаўленняў” трупы Ігната Бунінчыкага пачатку мінулага стагоддзя: папулярныя ўчыны беларускай песні і танцы, яны завяршалі свае выступленні гэтым жа прыёмам. Праўда, мэты былі рознымі. Калішнія артысты развучвалі з публікай пэўныя рухі (ціпер з гэтым удала спраўляецца тэлебачанне). А ў “Мінус 16”, хаця выключаны на сцэну гледачы спраўна паўтаралі заданае прафесіяналамі, акцэнтаваўся сам факт разнявольвання.

Што ж, нашы танцавальныя гурты, практыкуючы сучасную харэаграфію, таксама займаюцца “самавывученнем”. І гэта цудоўна! Ды ўсё ж няблага далучаць да гэтага яшчэ і самаадукацыю, назіраючы за тым, што робяць іншыя. У тым ліку, праз TheatreHD — які, паверце, дрэнна не параіць. Нлужа больш модна варыцца ва ўласным саку і скардзіцца, што няма ўмоў для далейшага развіцця?

Леаніду БАРТКЕВІЧУ сёння споўнілася 70! Жадаючы яму здароўя, новых творчых поспехаў і ўсяго самага-самага, “К” віншуе любімага многімі артыста і сваімі пытаннямі, разбіўшы іх на два блокі. У першым мы паспрабавалі раскрыць унутраны свет знакамітага выканаўцы яшчэ больш поўна. А другі склалі пытанні, якія маюць дачыненне да вялікага калектыву.

Алег КЛІМАЎ / Фота аўтара

Леанід БАРТКЕВІЧ:

“Я быў правай рукой Мулявіна”

ПЫТАННІ “З БАРАДОЙ”...

— Леанід Леанідавіч, давайце пачнем з пытанняў, якія ўвайшлі ў адну анкету. Што гэта быў за апытальнік, я вам пазней паведамлю. Згодны?

— Згодны.

— Яксьць, якую вы больш за ўсё шануеце ў людзях?

— Дакладнасць і сумленнасць. Не трываю, калі людзі кажучы спачатку адно, потым — іншае, а то і зусім парушаюць дадзенае імі слова. Калі чалавек схільны да хлусні, ён ніколі не будзе і дакладным — і наадварот.

— Яксьць, якую больш за ўсё шануеце ў мужчыне?

— Добрая ганарлівасць. Калі чалавек не будзе любіць і паважаць сябе, яго і іншыя шанаваш не будучь. Дрэнная ганарыстасць? Гэта зайрэсць. Або пыхліваць яшчэ.

— Яксьць, якую вы больш за ўсё шануеце ў жанчыне?

— Прыгажосць. Дабрыня. Вернасць. Калі ў сям’і будзе панаваць узаемапавага, калі жанчына створыць для свайго мужчыны адпаведныя камфортныя ўмовы, ён ад яе ніколі не сыдзе.

— Адметная рыса Леаніда Барткewіча?

— Нелюбоў да сябе. Ненавіджу дзю свой голас. Ненавіджу ўсе тры свае “песняроўскія” хіты, якія спяваю — стаміўся ад іх бязмерна. Але даводзіцца любіць тое, што я раблю ў музыцы... Напэўна, гэта яшчэ можна назваць залішняй самакрытычнасцю. І я самаіранічны чалавек. Але пры гэтым ніколі не іранізую над людзьмі — жышчэ само ім пажажа, чаго яны заслугоўваюць, ды пааставіцца да іх з гумарам.

— Ваша ўяўленне пра пчасце?

— Шчасце ёсць ужо тое, што мы з’явіліся на свет, а як хто здолеў расправдзіцца гэтым — на ўсё воля Божая. Трэба задавальвацца тым, што ёсць, і імкнуцца быць лепшымі. Тым самым лепшымі і заслужым.

— А пра вышчасце?

— Тое, што ўсё рана ці позна канчаецца. І добрае, і дрэннае. Проста трэба заўсёды захоўваць спакой, ведаць, што пасля дрэннага абавязкова прыйдзе добрае. Ну, так у мяне, напрыклад. Праўда, і пасля добрага ідзе дрэннае. Таму і не варта мітусіцца. Страшна, вядома, калі сыходзяць блізкія, сябры, але на тое нам выправаванні Божыя і дадзены.

— Недахоп, які вы хутчэй за ўсё схільны выбачыць?

— Усе. Нешта дарую хутка, нешта — праз доўгі час. Але — усе. Чалавечы ўласівыя памылкі, часам вельмі м’якія, але пакараць смерцю яго можа толькі Бог.

— Недахоп, які выклікае найбольшую агіду?

— Лянота. Абыякавасць. Брыдка, калі чалавек прыгожы і тале-

навіты, а нічога вартага не робіць, пльыве па плыні, задавальваецца малым, але ставіць сябе вышэй за іншых.

— Ваша антыпатыя?

— Не люблю, калі знакамітасці лезуць у тэлевізар. Менавіта лезуць. Не разумеючы, што тым самым ствараюць сабе антырэкламу, губляючы людскую павагу.

— Любімы занятак?

— Пісаць карціны. Думаю, што ўсё-такі я наразіўся мастаком. Можна, і архітэктура была маім пакліканнем. Але паколькі ўсе мае сваікі — і блізкія, і далёкія — спявалі, прычым добра, то гены гэтыя перадаліся і мне. А карціны засталіся як хобі.

— Любімыя паэты?

— Каб самай-самыя, такога няма... Купала, Колас, Пушкін. Я калісьці і сам складалу вершы.

— Ваш любімы празаік?

— Караткевіч, мабыць. І Быкаў, вядома. У Гродне мы з Вольгай жылі ў адным доме з Васілём Уладзіміравічам. Здаралася, разам выводзілі на шпацыр нашых сабак, і ён часам такія рэчы распавядаў, што памятаю і па сёння. Налзвычайнай сумленнасці быў чалавек. Наогул без адмоўных рысаў.

— Ваш любімы герой?

— Герой Дзюма. Вядома, граф Монтэ-Крыста. Вельмі я люблю ў дзяцінстве глядзець французскі фільм, дзе ролю Дантэса выконваў Жан Марэ. Ды і да гэтага часу з задавальненнем гляджу, калі паказваюць па тэлевізары.

— Любімая гераіня?

— Каця з “Духу капітанаў”. Вельмі мне падабалася старая экранізацыя гэтага рамана Веняміна Каверына. Любіў усіх гераінь Насты Вярцінскай. І самой Настай быў захоплены. Тады я і пачаў пісаць вершы...

— Любімая кветка?

— Напэўна, ружа. Я вельмі захацеў напісаць карціну з кветкамі, і чамусьці напісаў з ружамі. Нешта падспудна мне падказала, што яны павінны быць на палатне. Дарчы, тую карціну я падарыў Пуцэвовай... Палывяя кветкі, можа, таксама. Але на першым месцы ўсё ж ружа.

— Любімы колер?

— Чырвоны, вядома. Чаму? Не

ведаю. Як і тое, чаму я люблю няпэўныя лічбы і лікі. Кажучы, што ён — для індэкоў, быкоў. Для дурняў. Не, ён самы яркі. Любімы.

— Ваша любімае імя?

— Крыстафор, Крыстафер, Крысціян — у мяне малодшага сына так клічуць. Іван... У нас з Вольгай мог быць сын, і мы яму ўжо імя прыдумалі — Іван.

— Любімая стравя?

— З дзяцінства — бульбяное пюре з селяшом. Селідзювы паштэт. Мама яго выдатна рабіла.

— Любімае выслушэ?

— Быць або не быць. Для мяне прамежкавага ніколі не існавала. І заўсёды было “быць”. Восю ў гэтым сэнсе я шчаслівы чалавек. А пра кульбіты ў маім жыцці можна зныць

яны гэта зразумеюць, і тады — усё ў Божых руках...

...І ІНШЫЯ ПЫТАННІ

— Ці ёсць у вас пытанні да “Песняроў” любых гадоў, да таго, што з імі адбывалася?

— Ёсць. Адно. Як так здарылася, што ў 2003-м годзе — пасля смерці Мулявіна — быў зменены дырэктар “Песняроў”, калі на месца чалавек, якому давяраў і Мулявін, і астатнія музыканты ансамбля, устаў той, каму даверу не было? А пасля гэтага ўсе 22 удзельнікі, уключаючы тэхперсанал, пакінулі калектыв...

— А я даўно хацеў спытаць вас аб наступным. На вядомым тэлезапісе падчас выканання “Песнярамі”

“На сцэну нельга выходзіць ненавідзячы таго, хто стаіць там з табою побач — у зале гэта адчуюць.”

такое кіно... Столькі цудаў у ім было, раптоўных паваротаў. З Мулявіным звязаны два — калі ён мяне ўзяў у 1970-м у “Песняры” і калі прыхаў за мной у Штаты.

— І — любімы дзіві?

— Той жа.

— А цяпер адкрываю вам сакрэт анкеты. Яе, па просьбе дачок, некалі запойніў Карл Маркс...

— Не ведаў гэтага.

— Як да Маркса ставіцеся?

— Лічачы яго вялікім чалавекам, скажу крыху пра іншае. Перакананы, што камунізм — гэта перадавое вучэнне. Чаму яно застаецца нерэалізаваным у жыцці? Напэўна, таму, што людзі не аспелі яшчэ, складана ім яму адпавядаць. А я, можа, адзін з нямногіх артыстаў, хто ніколі не босціў савецкае мінулае.

Мне шкада распаду СССР. Так, ён меў патрэбу ў трансфармацыі, але людзей, якія змаглі б зрабіць гэта правільна, не знайшлося. Аднак я мяркую, што эксперымент на нараджэнні, развіцці і росквіце прапаўдзе справядлівага грамадства яшчэ не скончыўся. Нават прытым, што з думай у людзей стала горай. Ні да чаго добрага ў пагоні за грашыма яны не прыйдуць. Веру, калісьці

“Воладзі” быў з іроніяй, пакусувачы вусны, пазірае на Анатоля Кашанарава, які ў ёй саліраваў. Аб чым жа думалася ў той момант?

— Гэта запіс з маскоўскай Калоннай залы Дома саюзаў з творчага вечара паэта Міхаіла Матусоўскага, калі “Воладзі” і прагучала ў новай аранжыроўцы. А ў Толо я і сапраўды чамусьці ўперся поглядам, але думаў пра нешта старонняе: можа, пра тое, што здарылася ўчора, або пра дзяўчынку якую. Аднак выглядае гэта так, быццам я на самай справе нешта ўзгадаваў пра Толо.

— Не надта добрае...

— Што вы, Толо і па гэты дзень мой верны сябра! Калі не браць у разлік Мулявіна, сярод музыкантаў “Песняроў” сваімі сябрамі я б яшчэ назваў Юру Дзянісаву, якога, на жаль, ужо няма ў жывых. І, напэўна, Лёню Тышко. На сцэну нельга выходзіць ненавідзячы таго, хто стаіць там з табою побач — у зале гэта адчуюць. Публіка — яна ж як рэнтгенаўскі апарат, у момант усё “скануе”.

Бада, што аднойчы ў “Песнярах” з’явілася тыя, хто за кулісамі меў звячкучу перамываль косткамі сваім калегам на ансамблі. Я тады якраз і падумаў, што, калі, не дай Бог, такія

тут запымаюцца, у нас могуць наступіць нялёгкае часы, калі калектыву пачне раз’ядаць іржа міжусобицы. На жаль, так і адбылося.

— Вы сыйшлі ў 1980-м з “Песняроў”, скончылі ГИТИС, з’ехалі за акіяны, вярнуліся ў Беларусь... Але чаму праз нейкі час вы сталі прававаць на Украіне, а не зноў прыйшлі ў родны калектыв?

— Пасля ГИТИСа я хацеў у Мінску арганізаваць тэатр. Мне ўжо давалі пад яго памяшканне, я хадзіў па інстанцыях, насіў нейкія дакументы, чагосьці дамагаўся — пакуль адзін рэжысёр не сказаў мне: “Навошта табе гэта трэба? У цябе ж ёсць любімая праца — “Песняры”. А чаго ты дасягнеш на рэжысёрскай ніве? Лаўраў не здабудзеш, вядомасці не даб’ешся, толькі інфаркты з інсультамі”. Пераканаў, карашей кажучы. Праўда, ён не ведаў, што ў “Песняры” я вярнуцца ўжо не мог, паколькі, даведаўшыся пра маё паступленне, Мулявін мне абвясціў: “Выбрай — або “Песняры”, або ГИТИС”. Ён не верыў, што на піку славы ансамбля я пайду з яго. Але, калі я нешта вырашыў, то пераканаць мяне практычна немагчыма. Увогуле, тыя словы Валодзі былі мною не забытыя, а пазней ён мне і сам прызнаўся, што палічыў мой сыход ледзь не за здраду.

— Вы былі адным з салістаў “Песняроў”. Кім бы яшчэ мог назваць сябе Леанід Барткewіч у кантэксце жыццядзейнасці ансамбля?

— Я заўсёды быў правай рукой Мулявіна, нават застаючыся па-за “Песнярамі”. Ён заўсёды са мною раўняўся, па самых розных пытаннях. Я быў яго ўлюбённым. Быў верным сябрам. І ён мяне такім лічыў. Ніколі ні па якіх пытаннях у нас з ім не было разыходжанняў. (Наш “канфілікт” на глебе ГИТИСа а я, і ён лічылі дробным непаразуменнем.) Мы — людзі аднаго погляду на жышчэ, аднаго густу, і значную частку воль гэтага аднаго цэлага Валодзі ў мяне выхаваў.

— Вяртаючыся ў “Песняры” з ЗША па яго закліку, ці доўга разважалі над запрашэннем? Бо жышчэ ў Амерыцы ў вас было ўдальнавае, а тут у музыцы трэба было ўсё пачынаць практычна спачатку...

— Вельмі лёгка пагарзіўся на прапанову Мулявіна. Яны з жонкай з месцаў мяне жылі. Прывезлі з сабой газеты, паказалі ўсё гэты “паліў”. “Лёшка, прыязджай, дапамажы, — ён мне сказаў. — Што ты тут робіш? Тваё месца на сцэне”. І з 2000 года я зноў у пастанянай аснове стаў працаваць у “Песнярах” — ажыно да смерці Валодзі. А потым быў той масавы сыход, аб якім я казаў. З 2003-га ў мяне “Песняры” ўжо свае, іх я лічу сапраўднымі прадзюжальнікамі справы Мулявіна. Безумоўна, лічу такім і сябе — заслужанага артыста Беларусі з 1979 года. Мне Міхаіл Якаўлевіч Фінберг нежк сказаў: “Калі ты не народны артыст, то хто ў нас народны тады?”

— Ці можа ахарактарызаваць Мулявіна толькі парай слоў?

— Хоціць і аднаго — Ге-ніі!

— А толькі пара слоў для “Песняроў” у вас ёсць?

— Трошчкі па-іншаму адкажу. Калі не памыляюся, Біл Клінтан, узгадваючы Беларусь, сказаў, што каб нашу краіну ведалі ў свеце яшчэ больш, трэба, напрыклад, у спорце быць такой, як Вольга Корбут, а ў музыцы — “Песнярамі”.

— Я такога не чуў. Але веру, што падобныя словы маглі прагучаць.

Яўген ЧАЛЫШАЎ:

“Маё светаадчуванне супадае з фанкам”

Гадоў 15 таму гурт “Харлі” панаваў у беларускіх радыё-эфірах. “Танцы на паляны”, “Снежань”, “Любовь — имя твоё” і многія іншыя песні імгненна рабіліся папулярнымі, хоць у “Харлі” і не самая стандартная для беларускай эстрады музыка — з жывымі інструментамі і з любоўю да фанка і джаза. Вакаліст і аўтар песень Яўген ЧАЛЫШАЎ у тыя часы заўсёды быў у цэнтры ўвагі: ён удзельнічаў у тэлеконкурсах, пісаў хіты для іншых артыстаў, спяваў у супольных праектах, а з гуртом The Project ледзь не выйграў адбор на “Еўрабачанне”... Але потым і “Харлі”, і сам Яўген Чалышаў быццам некуды зніклі, пра іх нават пачалі забывацца. Цяпер перыяд маўчання скончаны — “Харлі” ізноў у эфірах з новымі песнямі. Нядаўна гурт адыграў вялікі сольны канцэрт у Мінску, а яго лідар захоплены новымі ідэямі і грандыёзнымі планами.

Надзея КУДРЭЙКА

— Бліскучы сольны канцэрт у Тэатры эстрады падаваўся як вяртанне “Харлі” да публікі. Што маецца на ўвазе?

— Мы пачалі выпускаць новыя песні і ўжо восенню прэзентуем трэці альбом, які мае працоўную назву “Цуда-сонца”, — а папярэдняя пласцінка ў нас выходзіла 12 гадоў таму. Канцэрты ідуць увесь час, але не ў Мінску. Летась тройчы ігралі ў Кіеве. Многа выступалі ў Маскве — і ў невялічкіх культурных клубах, і ў вялікіх пафасных, прычым у асноўным са сваім рэпертуарам. Ды і карпаратывы ігралі. Канешне, гэта не білетныя канцэрты, але такіх у нас у прыкрыцце за 15 гадоў існавання было нямат. Таму на афішы напісана правільна — “першы за дзесяць гадоў канцэрт у Мінску”.

— Ён прынёс маламалам многа задавальнення. У напалову запоўненай зале былі вядомыя музыканты, паэты, журналісты, гукарэжысёры. Аднак гучнай і розгаласнай падзеі не атрымаўся.

— Тое, што прыйшло не так шмат людзей — гэта хібы работы з рэкламай. Мы ж, музыканты, са свайго боку зрабілі ўсё магчымае: на сцэне было дзесяць чалавек з ліку лепшых інструменталістаў Беларусі, праграма амаль на дзве гадзіны, выдатны гук, святло, відэаашэраг. Сапраўды, я хацеў дабіцца wow-эфекту, бо лічу, што гэтае шоу можна смела паказваць за мяжой і казаць: вось што такое сучасная беларуская музыка! Але мы не здаёмся, усё яшчэ будзе.

— А чым вы асабіста займаліся ў гэтыя гады зашпінка?

— Чым я толькі не займаўся! Былі нават праекты, не звязаныя з творчасцю. А ў першую чаргу, як мне здаецца, я выхоўваў свайго маленькага сына Ванечку, якому цяпер чатыры з паловай гады. Хапала працы і ў якасці аўтара песень для іншых артыстаў. Іх выконваюць Алена Ланская, Аляксандр Саладуха, Іван Буслэй, ансамбль “Песняры”... Пісаў і для сябе, але ж гэта больш складана: адразу ўяўляецца не ансамбль, а ледзь не аркестр. Аднавядна, дорага атрымліваецца гэта зрабіць — асабліва калі перабраць, запісваць і перазпісваць. Пэўна, такіх багатых аранжыровак, як “Харлі”, у нас цяпер ніхто не ро-

біць: над адной кампазіцыяй мы працуем па два месяцы.

— А як на расійскіх канцэртах публіка рэагуе на песні на беларускай мове?

— У нейкім сэнсе нават лепей, чым на рускай. Вось рэальная гісторыя: вельмі прэстыжнае месца ў Маскве, дзе проста забраніравалі столік у снежнай каштавала чатыры тысячы долараў. І калі мы заспявалі па-беларуску, публіка ажно ў нейкія карагоды пусцілася. На ўра там ідуць і “Танцы на паляны”, і “Снежань”... І так заўсёды, бо людзям падабаецца, калі ёсць нейкая нацыянальная адметнасць. Прыгожая мелодычная песня на беларускай мове ў Расіі цяпер нікім не прадстаўленая. І адна з задач гурта “Харлі” — паказаць расійскім слухачам, што нейкім чынам традыцый “Песняроў” працягваюцца. Мае родныя ў Расіі з захопленнем слухаюць беларускія спевы, кажуць, што мова наша прыгожая, спеўная. Па вялікім рахунку, з сучасных артыстаў, якія спяваюць па-беларуску, у Расіі нікога не ведаюць. Таму па-ранейшаму асацыіруюць нашу краіну з “Песнярамі”, па старой памяці яшчэ прыгадваюць “Сяброў” і “Верасоў”. Так што калі туды “заходзіш” з беларускай мовай, цябе ў першую чаргу парайноўваюць з Мулявіным.

— “Песняроўская” тэма ў вас проста па жыцці ідзе...

— Так і ёсць. “Песняры” натхнілі мяне на творчасць, і шмат у чым дзякуючы ім я пачаў пісаць на беларускай мове. А яшчэ — у інстытуце мяне вучыў Валерый Дайнека. А ў 2003 годзе “Харлі” атрымала першую прэмію на конкурсе ВІА імя Улалзіміра Мулявіна на фестывалі “Залаты шлягер”. Я два гады працаваў у ансамблі “Спадчына” разам з колішнімі вакалістамі “Песняроў” Валерыем Скаражонкам і Валімам Касенкам. Цяпер мае песні ў рэпертуары дзяржаўнага ансамбля “Песняры”...

Прызнацца, пэўна час я даволі скептычна да яго ставіўся — бо гэта стыльска мінулага стагоддзя: усё тыя ж вусы, халаты, ранейшыя знаходкі... У маім разуменні шанавалі традыцыі — значыць рабіць стывільную і сучасную музыку, вакальна разнастайную, на беларускай мове. Апіраўся на свой час і задаваў трэндзі — як калісьці гэта рабілі мулявінскія “Песняры”. Але вось з цяперашнім саставам, з кіраўніком

“Мае родныя ў Расіі з захопленнем слухаюць беларускія спевы, кажуць, што мова наша прыгожая, спеўная. Па вялікім рахунку, з сучасных артыстаў, якія спяваюць па-беларуску, у Расіі нікога не ведаюць. Таму па-ранейшаму асацыіруюць нашу краіну з “Песнярамі”, па старой памяці яшчэ прыгадваюць “Сяброў” і “Верасоў”.

Раманам Козыравым у мяне з’явіліся спадзяванні, што ансамблю хопіць сіл і таленту правесці ўдалы рэбрэндзінг.

— **Ваши бліжэйшыя творчыя планы не звязаны з гуртом “Харлі”:** ёсць і іншы творчы праект...

— З пазтам Алегам Жукавым, якому цяпер 83 гады і які працягвае актыўна працаваць, мы падрыхтавалі цыкл песень пра вайну. Думалі паспець вывесці праграму на сцену да 9 Мая, але працэс трохі зацягнуўся. Аднойчы ён мне паказаў дзесяць тэкстаў, аб’яўненых тэмай вайны. І я загарэўся ідэяй, бо мне як аўтару, як музыканту было вельмі цікава паспрабаваць сябе і ў гэтым. Дый тэма мне блізкая, мой дзед быў героем вайны. Песні напісаліся вельмі хутка, а вось потым падзеі пайшлі ўжо куды павольней. Бо мы хацелі, каб гэта была вялікая праграма з

аркестрам, з лепшымі спевакамі, каб яна ўпрыгожвала святочныя канцэрты ў Дзень Перамогі, у юбілей вызвалення Беларусі. Галоўны дэрыжор Прэзідэнцкага аркестра Беларусі Віктар Бабарыкін даволі высока ацаніў нашу праграму і хоча з ёй працаваць, цяпер вырашаюцца арганізатарскія пытанні. Паралельна я спрабую зацікавіць і расійскі бок — там таксама на даволі высокім узроўні разглядаецца наш праект. У Беларусі ж пакуль шукаю прыватнае фінансаванне, каб пачаць працаваць над падборам артыстаў, над запісам песень. І я яго знайду.

— Ці “супадаеце” вы з тэкстамі Алега Жукава — бо ўсё ж у вас вельмі розныя пакаленні?

— Гэтая работа мною была зробленая з душой! І я думаю, што яна вельмі патрэбная, бо кожны год на

святы ў нас перапяваюць усё той жа “Синий платочек” — новых годных песень пра вайну вельмі мала. А калі б у мяне не было супадзення з тэкстамі, я б музыку не пісаў. Напрыклад, ёсць “Мой дед” — і я думаю пра свайго дзёда. “Бескрайнее белое поле” — пра Беларусь. Ёсць песня “Беларусь — Россия” — а мая сям’я ў Жлобін пераехала з Магілёўска, так што гэта абедзве мае краіны. І там жа не пра саму вайну і баі, а пра лёсы людзей на вайне — такі светлы сум. З неспрыяльнасцю чакаю моманту, калі ўбачу гэта ў задуманым мною варыянце, з Прэзідэнцкім аркестрам, на прыступках Музея Вялікай Айчыннай вайны ў дзень 75-й гадавіны Перамогі. Для мяне як для аўтара песень гэта будзе значнае дасягненне.

— **Вы прыхільнік фанкавай стылістыкі, але яна ў нас не вельмі папулярная. Пра што сведчыць і адмена фанкавай вечарыні з лепшымі беларускімі музыкантамі — бо білеты не прадлісі. Аднак калектыву застаецца верным свайму стылю...**

— Маё светаадчуванне супадае з фанкам, з яго свабодай, напоўненасцю, грувам. Гэта падыходзіць майму рытму жыцця. І вакалу, мабыць. Калі мяне запрасілі спяваць на фанк-вечарынку, я спытаў: а хто яшчэ ў нас падобнае спявае? Аказалася, ніхто, нікога не змаглі згадаць. Для мяне гэта дзіўна.

У “Харлі” ж і тэксты асаблівыя, у чымсьці, можа, несучасныя — пра любоў, сям’ю, дзцей, бацькоў. Пра гэта цяпер амаль не спяваюць. А тое, пра што спяваюць, я не хачу, каб чуў мой сын, і сам такога ніколі не буду пісаць. У нашых песнях ёсць святло. Яно і ў тэкстах, і ў музыцы.

— **Вы іскрынач Карэн Карапечыян разам у гурце з першых яго дзён. Але ў Карэна ёсць і свая асобная творчасць.**

— Я, Карэн Карапечыян і клавішнік Валодзя Міхновіч — гэта і ёсць асноўны састаў “Харлі”. А працуем мы са многімі музыкантамі — Міхаіл Філіпеня, Слава Сергіенка, Міхаіл Панда... На канцэрце ў Тэатры эстрады мы паказалі кампазіцыю з сольнага альбома Карэна — а гэта ашаламляльнае джазавы альбом. Такую музыку ў Беларусі мала хто ўмее нават іграць, не тое што пісаць! Быў бы я джазавым прамоўтарам — прадаваў бы гэта па ўсім свеце. Да таго ж там такі адметны армянскі каларыт. Увогуле, Карэн Карапечыян выдатны, але моцна недаацэнены музыкант. І ў нас у Беларусі такіх многа. Вось той жа Міхаіл Філіпеня — у яго таксама ёсць крутая аўтарская праграма. А хто яе чуў?

— **Гады ідуць, а ў Яўгена Чалышава, як звычайна, многа ідэй, і расчараванне ўсё не наступае...**

— Я рухаюся ўвесь час — каб цікава было жыць. Можна ныць, а можна хоць нешта рабіць, спрабаваць сябе ва ўсім. Канешне, за гады я стаў трохі больш спакойным, сур’ёзным і прагматычным. Ёсць праца — пісаць песні для артыстаў, але ёсць і мары — напрыклад, сур’ёзна пашыраць геаграфію і колькасць выступленняў гурта “Харлі”. Разуменне, што стадыён “Уэмблі” мы ўжо ніколі не збярэм, але быць папулярным у нейкіх пэўных колах за межамі Беларусі мне падаецца магчымым. У стылі фанк з амерыканцамі мы, канешне, не парайнаемся, але на постсавецкай прасторы стаць кшталту другой “А-студыі” будзем імкнуцца. Вось такія ў нас амбіцы. Так што “Харлі” вярнуўся з сур’ёзнымі планами.

Вольга Давыдава-Роік.

га, бяскрыўднага і ад таго яшчэ больш недарэчнага Псіхалага, які праз шокавую “тэрапію” ад містычнага круцтва вучыцца, як перамяніць самога себе. Улічваючы тую хуткасць, з якой акцёр уваходзіў у спектакль (яшчэ 3 мая ў афішэйных прэс-рэлізах фігуравалі іншыя выканаўцы), рэжысёру можна смела успамінаць прымяўку “Не было бы счастья, да несчастья дамагало”.

Заедацца прэм’ера ў Маладзёжнай з’можа змяніць у канатавы выслухаў “камерыйны праект” “мінус” на “плюс”. Тут ад пачатку пінчра акреслены мэтры спектакль для шырокай аўдыторыі з магчымасцю ад душы пасмяяцца, без закладу ад пашлоўнай разважанні. Заедацца, менавіта гэты меў на ўвазе Аляксандр Гардучэ, пацсумоваўчыны ў інтэрв’ю “К” (№ 48 за 2018 год) узгаданы вышэй конкурс ка-

Родзіч Джэка Вераб’я наступае

У гадоўных ролях — Андрэй Гладкі (Трыкстар) і Юры Шэланко (Псіхолог)

У Беларусі не ўмеюць ставіць камедыі. Складаваецца адчуванне, што само гэтае слова ў азначэнні жанру спектакля ўключае нейкі тэмблер унутры акцёраў — гэны пачынаюць бязлітасна хаміць, і разка пераіграваць. Тады прэм’ера ў Маладзёжным тэатры мяне прыемна здзіўля. “Трыкстар клуб” рэжысёра Андрэя Гузія атрымаўся нечакана лёгкім, натуральным і сапраўды смешным.

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

А яшчэ ў нас не ўмеюць пісаць камедыі. Пашырэнне таму — леташні конкурс камедыйных п’ес, які ладзіў Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі. Журны вырашала не прысуджаць Гран-прі і першую прэмію — бо не было каму. Многім гэтакім бракавала самаронні і паўшчы гума-ры. Тады былі вызначаныя другое, трыдае месца і зааховальная прэмія, аднак за паўшчы, што мінулі з часу абвяшчэння вынікаў, не чуваць, каб які-небудзь гэтар разглядулі іх да ўключэння ў рэпертуарны план. Выстраены праекты абсаліта івадочны ў паўшчы: падобны конкурс, але ўжо п’ес на гістарычную тэматыку, спарудзіў адразу тры спектаклі ў сталіцы і абласных цэнтрах.

Услышавша ў няўспуко-псіхалага і пачынае замест міралюбівага доктара на свой густ лямачы яго паэнтаў. Пасля сутыкнення даўно ўсталяваных правілаў гульні і містычных трукцаў харызматычнага Трыкстара кожны з герояў п’есы змяняе свае звязкі надакучыяе жыццё. І цяльшчэ псіхолог тут не выключэнне.

Спадарыня Альшоўскага добра ведае, як зрабіць гэкет, здатны задаволіць публіку. Лінгвіст-рэспідацкач па адкусшч, яна ўжо воме гадоў стала публічнае кнігі адным відомым расійскім выдавецтвам. Іранчыня лэжэчыня як характарызуе іх на сайтах кнігарня — відочыня карыстаюца пошптам у масавага чытачэ: колькасць назваў пераважнае за тры дзясцікі, а сумарны наклад ужо перавысіў 100 тысяч асобнікаў. Міркуючы па асабістым апытанні маладой пісьменніцы, яна нічога не робіць напалову: лэбют на сцене падмаваць васьмо п’есамі ў творным багажы аўтара. Дарчыны, той самы “Трыкстар клуб” паспел перамагчы ў міжнародным конкурсе драматургіі “Час драмы. Лета — 2018”.

На падмоцках п’есы змагла скласціся дзясцючы добрай агранцы рэжысёра. Андрэй Гузія з трох завуленых дзеюў зрабіў дзве, прыбраў слоўнае шапаліненне, яскрава расставіў акцэнтны, ад чаго большы дакладна загучалі іранчыня фразы. Шкада толькі, што спадар Гузія змяніў фінал, скончыўшы дзясціне ўсеагульнай феерыяй. У першакрыўчыны хэпі-энд мае расчынаць прысмак: выслухавішча, чым лекар чужых жыццёў сам научыў ў сваім жа кабінэце, баючыся падзефанаваш жончы. Тады становіцца зракумелым шматлікім раскіданым па спектаклі намікі, якія так і не знішчылі ў рэжысёрскай практоўчы дачынага завяршэння.

Гэты спектакль можна паравянаць з мілроніяй кінакамедыяй — яшчэ ўключаючы, каб расказаць аб глывячым нешта нахвалілі “Апалакітсі сёння” таксама нечаканна. (Дарчыны, кінагенічэнасці пастаючы спрыяе сігнаўнага Андрэя Меранкова: глаўнаыя канструкцыя аздобленія дзясцімак лямпачка, якія часта можна пабачыць на здымках тэатральных аўдуоўж рам люстрах.)

Важна толькі памятаць пра дзясціроўку “лэткасці”. Як публішчы, так і тэатрам.

Фэстываль кіно Паўночных і Бальтыйскіх краін “Паўночнае з’яненне”, што прайшоў у Мінску з 10 па 17 мая, прыўнёс у сталіцу крыўху нарддынай экзотыкі і скандынаўскай крыўччынасці. Менавіта такой атрымаўся праграма пятага юбілейнага форуму. Ад маладога кіно Грэндланды — да шведскіх эксперыменталіў у духу “Догмы — 95”. Ад праграмы анімашыўных фільмаў да дакументалістыкі пра жанчыні-імаўчы. Ад паўнакупальных карцін, што аднаўляюць паўночнае з’яненне ў сваёй красе — да ігравой стужкі пра аб’юзіўныя стасункі. Пятая рэдакцыя “Паўночнага з’янення” паказала скандынаўскае кіно ва ўсёй шматграннасці.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

ПАТЭНЦЫЯЛ ІНДУСТРЫІ

Скажам, фільм “Аноры”, які прысхала прэзентаваць актрыса, кампазітар і спявачка Нукака Костар-Вальдэу. Малуўчыныя снежныя пейзажы, незвычайныя абліччы акцёраў, любовны трохкутнік, што разыграваецца на фоне грэндландскай паўсцэўненнасці і агнёў Нью-Ёрку... Даволі просты меладраматычны сюжэт азбавішча адсылкамі да месцовых міфаў, што прыводзіць даволі маладоу, будзем шчырымі, кіно каларыта.

Нукака адзначыла пасля паказу, што кіно на лэдзінвай вышлі і на сельшчытвям каля 50 тысяч чалавек толькі пачынае фарыравацца. І на сёння каперачыя і пошук партнёраў для маладой індустрыі — тое, што доктар прапісаў. “Мы — максімалына адкрытыя”, — кажа яна, запрашаючы да супрацоўніцтва і беларускіх кінамагарафітаў.

І літаральна на наступны дзень ісландска-украінская карціна “Жанчына абвяшчае вайну” Бенельскага Эрлінгсана паказвае сямя можа быць патэнцыйны сюэт. Стужка, што распадаецца пра барышчу 50-гадовай Хатлы з мясцовым алюмініевым заводам, б’е ў Мінску рэкорды па наведванасці. Невергагодны ісландскія краўдылі, актыўнае іскраўны, моцнай жанчыны, што ўмеэ “вырубаш” лініі электраперадач, гумар, жывы музычны саўндтрэк, што абтыраваецца ў карціне — і абвалішчэні гэтага кіно складала супрацьстаячя.

Можна абмяркоўваць доло напрых сусельяў у творы — дзясціне тут на 90 працэнтаў абдывацца ў Ісландыі. На сюжэце гадоўнага тэарыя хоча ўдзячыць украінскаму дзясціччю, але яе мара амаль што зрубаўрашча... Аднак Хатла дажэе так дэдукаваць зямель, куды яе ўвэш чэкабшч украінскія пэсты. Словам, прыклад “Жанчыны” толькі паўвертаў, што кінакаперачыя паміж краінамі сёння набывае самай рознай формы — іў кожным выпадку можа знайсці атыпальны варыянт.

КІНО ЯК ДАСЛЕДАВАННЕ

Яшчэ адны прыклад цікавай стратэгіі, а дакладней — прыныцы працы шведскай платформы-кампаніі Platform Production, былі аўчаны рэжысёрка Сесілія Б’ёрк і прадзясорар Максімільян фон

У мігценні “Паўночнага з’янення”

“Жанчына абвяшчае вайну”.

“Вакацыі”.

“Перажыць лета”.

“Мая бабуля з Марсу”.

“Куды вяртаецца чалавек”.

фон Эртрука, у пэўным сэнсе, падказваючы і беларускім фільмамейкерам магчымасці будучыя творы.

КІНО ЯК ПАЗЫІЯ

Ад розных сучасных тэм перасоўваема на тэрыторыю кіно метафізічнага, натуральна. “Куды вяртаецца чалавек” Олія Шульпуды Ларсэн з Нарвегіі — гэта гісторыя 75-гадовага Стэйнара, які жыць адзіна на самай поўначы Еўропы. Яго быццё ў суворых прыродных умовах за Палыным кругом пазьянае толькі сабакі Туля. Стэйнар палюе на шаленяў, рыбачыць, каб пракарміць сябе і свайго сабра. Назірае за гтушкамі, клапоціцца пра

Падчас лекцыі Сесілія Б’ёрк і Максімільян фон Эртрука.

КІНО ЯК ПЕРАСЦЯРОГА

Ад італьянага лэдзінгаго сусвету пераносіцца на турэцкую Рыўеру. “Вакашы” Ізабэлы Эскіф з Даніі — ігравое кіно, якое ў глывшвай абгорты прыгожага жыцця палымасе тэму павтоўных стаўнаўкі. Тэма актуальная для грамадства самаых розных краін, і невышала пасля трагіду стужкі на фэстывалі абдываць атланскай дэкасты. У гэты аўтары аўтары прышлі ўдзел і беларускія эксперты: псіхологі, актрысы. Некалы сіюу пра сам фільм. Рэжысёрка Ізабэла Эскіф заявіла пашыю аспароненага найравішча, вклучышы паказваць механізм уздзеяння гвалту (у самых розных прыяках) на чалавэка.

Маладая Саша сустракаецца з наркабаронам. Яна асабіла не задумваецца, што стаіць за дарагімі падарункамі, адлюччы перавагу тама, каб “сілішча” па жыцці — там больш, што прыгожым дзясціччю пачынае і клапатлівая на пачатку, ператваряецца ў чалавэка, які выліскае жаж ужо толькі свайці прысутнасцю. Напачатку ён вызначыць, што для гераіні добра, і што дрэнна, потым пачынае шыа кантроль, а далей — непрыкаваны гвалт, агульнае ўладу.

У стужцы нечаканы фінал — Сашы так і не выпадае, не хапае сіі выравыцца з “пэска”, у якое яна трапіла, бо дзясціччя сама ўжо паспела стаць часткай грамадовага сьвету. Пры гэтым, падчас дыскусіі Ізабэла падкрэсліла, што імянеца разывячаш адны з гадоўных міфаў, што існуючы ў дзясцінны сусадзых стасункаў: маўляў, івадочны сам — ці сам.

— Але ў аб’юзіўны з’янісі могоў быць ушпугты і пашкам з’янісіны людзі, — кажа рэжысёрка. — Я сурраў таць, каб аўтары прысылаць пэўныя сідынасы.

Аднак абдычэ гераіні фільма, на маю думку, не пераконвае ў гэтым вывадзі. Пашы працягвае карыстацца тымі вывадамі, якія дзе ёй сувязь з крмынальным буйфрэндам. Раскоша для яе перадавоўчае гвалт, выкываючы яшчэ адну заганы грамадства — спажажыненне.

— Сапраўды, фільм сумны, але ў жыцці часам так заедацца, — адказ-

вае на мае пытанне рэжысёрка. — На жаль, людзі — не супергерой. Ды супергерой ме і не цікавы.

І КІНО ЯК... ТЭРАПІЯ

Як можна заўважыць, вялікая колькасць стужак на “Паўночным з’яненні” з’роблена менавіта жанчынамі (калі канкрэтней, іх 10). Яны не баяцца палымаш вострыя пытанні і паказваць жыццё сучаснага чалавэка з незвычайнага боку. Гэта можна сказаць і пра ігравую карціну Марыі Каўгардэз з Літвы “Перажыць лета”. У цэнтры ўвагі — праблема псіхічна нестабільных людзей, якая разка асэнсуваецца ў кіно.

Як ні дзіўна, стужку нельга называць “пшжжакі” — гэта з’бывага роўд-муві, зроблены з лёгкім гумарам і ўключэннем камедыйных сітуацыяў. Але, там не менш, кіно мае тэрапіяўны характар — пашы сіндуў іспытываючы большыя Віяноса: Паўлюса ў стане ражыкі яго хваробы да інтэрв’юў Юста, якая перажыла спробу самазубыцца, з 3мі з’яе ў Палану па адліны доктара маладая лекарка-псіхіятр Індра. Розныя прыгоды, што звароўчыя з трохай у дароце, дазваляюць маладым людзям прайсці свае чалавечыя якасці, раскрасыцца.

Рэжысёрка, па-сутнасці, паказвае, што можа паміж звароўчы і хворым чалавэкам часам велічы ўмоўна, і вызначыць той момант “Ч”, калі можа зларыцца непарунае, амаль нечаканна. Самы вясёлы і гаваркі з герояў аказваецца і самым неабаронена, а жыццё ўвогуле, вызначыцца зусім не простым практыкаваннем. Але гадоўны ўрач, які можа вынесці з “Перажыць лета” — тое, што самымі лепшымі лекамі ад дэпрэсіі з’яўляцца шчыры чалавечы ўдзел. На жаль, правільную дозу нам паранейшаму шжжэ вызначыць.

Кіно як пшжжакі для індустрыі, як навук, пазыі, тэрапія, як адстрапаненне сьвету... “Паўночнае з’яненне” з глывым абліччым стасункам “Усё магчыма!” паказвае нам граўні скандынаўскага, бальтыйскага і нават ужо і беларускага кіно ў іх непрыквашнай вострыні. І варты адзначыць, што пасля праекта Вольгі Чойкаўскай знаходзіць сваю аўдыторыю. Маладая, актыўная, аўчыня для беларускай мова глывчы (нагаляю, што ўсе фільмы фэстывалю дэманструюцца на мове артыўна ў беларускім і англійскім субтытрах), паласуючы наведваннем, паказваючы, што такое кіно ім цікава. Нагнэўна таму, што мы бачым у гэтых фільмах і частку саміх сябе.

Назапасілася лістоў, назапасілася. А што паробіш — лета: новы віток раённай творчай актыўнасці. Сяджу-думаю: з чаго б пачаць. А тут дзяўчаты-метадысты з Дзятлава тэлефануюць. Цікавацца, ці атрымаў я звесткі пра знакаміты “Зецельскі фэст” — трэці штогадовы фестываль сямейнага адпачынку. З гэтай навіны і пачну.

Яўген РАГІН

У назве фэсту — старадаўняя назва Дзятлава. Імпрэза вельмі шчырая і добрая, словам — сямейная. Па традыцыі, віншаваліся сем’і-юбіляры. Гэтым разам ушаноўваліся пары, якія сёлета святкуюць 25-годдзе сумеснага жыцця. А гэта Баклушыны, Каско, Генюкі, Зелянкевічы, Іоды, Апанасікі. “К” таксама віншуе іх са срэбным вясельлем! Апладысментамі віталі і сямяў Васіля і Алесі Скіба, якая гадуе ажно дзевяць дзяцей.

Рэдактар адзела рэкламы Цэнтра культуры “Віцебск” Яна Багатырова піша: “Наши новы праект “Віцебскі кВАРТАЛ” прысвечаны вучніцкаму мастацтву. Мяркуюцца, што будзе ён народным. Вучніцы сезон адкрываюць 18 мая. У дзёно ўключыліся школа карнавальнай самбы, гурт бразільскіх барабанаў, тэатральная студыя “Дом ветру”, шоу агню... А завяршыўся праект у “Ном музею”. Ля канцэртнай залы спартываў арт-квэст, прысвечаны знамалу мастаку Восіпу Цадкіну”.

Сёння ў аграгарадку Ярмічы (Карэліцкі раён), які вядомы сваім бадай унікальным для Беларусі калектывам “Закрытыя твары”, стартуе фэст “Ярміцкія маскі запрашаюць”. У гэты дзень да мясцовых тэатралаў арыгінальнага жанру прыехалі аматары з іншых мясцін. Мерапрыемства ставіць перад сабой за мэту выяўленне таленавітых выканаўцаў і паяднанне творчых сіл у асяродку непрафесійных артыстаў. У праграме — карнавальнае шэсце, конкурсныя выступленні аніматараў, тэатр роставых лялек, бланзаванне...

Пра свята клічак паведамляе метадыст Пастаўскага цэнтра культуры і народнай творчасці Людміла Чатовіч. Яно адбылося ў рамках агляду-конкурсу аматарскіх аб’яднанняў і клубав па інтарсах. Ідэя фэсту, сцвярджае аўтар, з’явілася з той нагоды, што пазалетась клічкі “з душамі” ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь.

Выстава “Бераставіцкія арнаменты” сяброў Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Марыі Кажанеўскай і Алены Баршэвіч з вёскі Плябанавічы Бераставіцкага раёна працуе ў Гродзенскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці. Тут экспануецца больш за 60 работ: ткацтва, вышыўка, карункіпаццены. Майстрыхі — гонар Бераставіцкага раёна: адны з першых на

Ярміцкія маскі і бібліятэкары з чарапахай

На здымках:
1 На “Зецельскім фэсце”.
2 Ярмічы, дзе ўсе — у масках
3 Ля палаца Умястоўскіх.

Гродзеншчыне яны былі прынятыя ў прафесійны саюз. А яшчэ яны — носьбіты песеннага фальклору свайго краю.

Прайшло чарговае свята “Аўгустоўскі канал запрашае сяброў”. Карына Ошва нагадвае, што сёлета канал спаўняецца 180 гадоў. Фэст, як заўсёды, ставіць перад сабой мэту папулярызаванні народнай творчасці. Бібліятэкар з Комаўскай сельскай бібліятэкі частавала гэсцей гарбаты з зёлак, а яе калегі з Жыгалькі арганізавалі выязную хату-чыталню.

У Полацку прайшла раённая спартакіяда “Культурныя старты”, прымеркаваная да 115-годдзя прафсаюзнага руху. Пра гэта напісала рэдактар раённага цэнтра культуры Кацярына Паўловіч.

Паведамляе вядучы метадыст па асноўных жанрах адзела народнай творчасці Іуеўскага цэнтра культуры і вольнага часу Святлана Лугіна. У аграгарадку Жамыслаў трэці год запар ладзіцца шляхецкі фэст “Жамчужная зорка — палац Умястоўскіх”. Падчас тэатралазіацы гучала песня “Жамыслаўскі вальс”, аўтарам слоў якой стаў уральжэнец тутэйшых земляў, гісторык і краязнаўца Алег Іліцкі. Падчас акцыі “Алея жыцця” былі пасаджаны кусты руж. Ахвотным былі прапанаваны майстар-класы па

старадаўнім танцы, дэфіле касцюмаў дзіцячага аматарскага аб’яднання мадэлявання адзення “Чараўніцы” адзела культуры-масавай і асветніцкай работы аграгарадка Ліпніцкі.

Супрацоўнікі гарадскоў бібліятэкі Ашмян наведвалі дзіцячы садок № 1 і ўзялі з сабой чарапаху Аішу. Менавіта яна і стварыла атмасферу чуда. Знаёмства са светам казак адбылося для дзяцей нязмушана, весела і карысна. Пра гэта паведаміла загадчыца гарадскоў бібліятэкі горада Ашмян Людміла Зарэцкая.

Метадыст адзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага цэнтра культуры і народнай творчасці Святлана Якута піша пра абласны фестываль аўтарскай песні “Новае пакаленне”. Як і заўжды, на яго сабраліся кампазітары, паэты-песеннікі Прынямонія. За палым першымства змагаліся 17 выканаўцаў. Сярод кампазітараў лепшымі сталі Вікторыя Даўташэя, Настася Капейка, Канстанцін Верабей, сярод паэтаў — Ілона Юргель, Вікторыя Ляцкая і Аляксей Юхневіч.

А бібліятэкары Міжорыцкай і Караліскай сельскіх бібліятэк таго самага раёна запрасілі да сябе земляка — паэта Аляксея Галаскока. Першы верш ён напісаў у 14 гадоў. Чвэрць стагоддзя праслужыў у ракетных войсках. На сустрэчы з юнымі чытачамі ішла гаворка пра пазэзію як стан чалавечай душы і дар, далдзены Богам. Затым паэт чытаў свае вершы пра бацькоў, родныя мясціны. Пра гэта напісала супрацоўніца Зэльвенскай

раённай бібліятэкі Вольга Камякевіч.

У аграгарадку Сіманічы Лельчыцкага раёна святкавалі Сусветны дзень пчалы. На “Мядовы фальварак” з’ехалі пчалары з усёго раёна. “К” пісала ў свой час, што да пчол у гэтым краі ставяцца з піетэтам. Мясцовыя бортнікі не толькі збераглі старадаўні лясны промысел, але перадаюць яго на вышкі нашчалкам. Бортніцтва Лельчыцкага раёна прысвоены статус нематырыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь.

Нізку навін падрыхтавала дырэктар Смаргонскага цэнтра культуры Галіна Крацянок. У Круэцкім доме культуры шматдзетным сем’ям прапанавалі канцэртную праграму. А ў Жодзішкаўскім ДК павіншавалі шматдзетную Вольгу Фралову з уручэннем ёй Ордэна Маці. На пяты адкрыты рэгіянальны фестываль “Чараўны свет батлейкі” сабраліся батлейшчыкі з Докшыц, Ліды, Магілёва, Мінска, Наваполацка, Стоўбцаў, Смаргоні, Залесся. Лепшымі аказаліся юныя артысты з Магілёва і Ліды.

Пра сустрэчу з цікавым чалавекам піша і бібліяграф адзела абслугоўвання і інфармацыі Мастоўскага раённай бібліятэкі Ірына Кавалеўская. Чалавек гэты — заслужаны трэнер СССР па грэблі на байдарках і каное, чэмпіён і прызёр алімпіяд Леанід Равуцёнак. Але расказваў ён збоўшага пра спартыўны дасягненні сваіх вучняў.

Так, у мінулую суботу мы не грашылі. Пад спякотным шумілінскім небам мы смяяліся: хто ўпотаі і сарамліва, хто адкрыта, размахваючы рукамі і размазваючы па твары слёзы радасці. Абьякавамі да ўсёго заставаліся толькі два поні, якія драмалі ў цяньку гарадскога парку ў чаканні маленькіх вершніцаў. Астання Шуміліна смяялася. Як і належыць на свяце гумару Віцебскай вобласці “Смяяцца — не грэх” — ужо XV па ліку.

Яўген РАГІН,
Мінск — Шуміліна — Мінск /
Фота аўтара

ЗАМЕСТ ПРАДМОВЫ

Гэтай значнай абласной падзеі папярэднічала досыць шарагавая з’ява раённага жыцця. Духавярховы і калісці вельмі ўтульны Дом культуры ў Шуміліне (завяршылася будаўніцтва ў 1974 годзе) даўно запатрабаваў капітальнага рамонту. Грошы знайшліся ў раённым бюджэце. Мне даводзілі, але я так і не дацяміў, як так шчасліва склаліся абставіны, што першая чарга працы была выканана без фінансвай падтрымкі вобласці. Тым не менш, асвоена ўжо 750 тысяч рублёў. Заменены дах, вокны, дзверы, зроблена тынкавая фасадка. Абвешчаны тэндэр на выкананне другой чаргі капрамонту. Малайчыны!

Намеснік старшыні Шумілінскага райвыканкама Ірына Шахлава сцвярджае: працы будуць працягнуты зноў за кошт раённых сродкаў. Дырэктар установы Марына Прохарава марыць, што вынікам аснаўлення РЦК стане і набыццё адзення сізны ды новага святла.

Ну як тут не згадаць мне колішні ліст з Віцебскага абласнога ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі пра тое, што падпіска на “К” не можа быць павялічана па прычыне адсутнасці грошай? Атрымліваецца, спадзяванні ў вобласці — толькі на раённую фінансавую распрадачу? Менавіта яна паспрыяла таму, што работнікі культуры, дадаўшы трохкі пазабоджэту, прыбылі летас шыкоўны аўтаклуб на 16 месцаў з генератарам і вынаснай акустыкай.

Але чаму нас так Шуміліна цікавіць? Не толькі таму, што менавіта тут з перьяльчынасцю “праз год” і ладзіцца разганае “смяшанае” свята. Адзін раз спрабавалі праводзіць яго ў Лепелі, а потым штосёго не пайшло. А ў Шуміліне не тое што пайшло, а ажно пакаліла... Дык воле, раней уся фестываль дзея прыводзіла пад дахам РЦК ці на клубных сізнях аграгарадкаў. Сёлета па прычыне капрамонту цэнтра культуры вырашана было правесці мерапрыемства ва ўмовах, набліжаных да “бязьяў”.

У фармаце орен аіг удзельнічалі ў конкурсе не толькі тэатральныя калектывы, але і аўтаклубы. Хтосьці запытае: “А прычым тут апошняе?” А я адкажу: “Пры тым, прычым і першай!” Апрача басілатнага канцэртнага абслугоўвання аддаленых вёсак і працаўнікоў фермаў ды палеткаў, ёсць яшчэ і гастролі — як найпершыя сродка дасягнення важкіх пазабоджэтных даходаў. Першая спроба такога аб’яднання адбылася на фэсце 2017 года, але аўтаклубы выступалі тады ў фазе аграгарадка Нікіцка.

У тую суботу мы не грашылі

Пра самадзейныя тэатры і аўтаклубы — з гумарам і без

АНТРАПАЛОГІЯ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СМЕХУ

Асабіста мне якаснага (дасціпнага, яркага, свайго, тутэйшага) гумару не стае хранічна. Бо сёння на яго — дэфіцыт. Прынамсі, Петрасяна на тэлеэкране больш, чым Жванецкага. Сітуацыя стандартная: нашы лепшыя гумарысты — як і многія артысты, сцэнарысты, рэжысёры, музыканты — паспелі стаць лепшымі за мяжой. Безваротна згубіў бытую славу мінскі “Хрыстафор”. На Гомельшчыне трохі выдыхнулі Аўцюкі. Ды і Споравы на Брэстчыне не стала пакуль беларускай сталіцай смеху. А “Здубавешча” і “Рагашчэ” Рыгора Барадзіна зрабілі прыладам для далейшага літаратурнага даследавання ў галіне нацыянальнага гумару.

Найўнашчэ гумару — доказ адсутнасці страху. Будзем лічыць, што мы толькі вучымся пераадоўваць сабе....

Думаў, у Шуміліна я ўвогуле не буду смяяцца. Мяняліся намінацыі, за міні-спектаклямі ішлі музычныя нумары, за сцэнаперамі выступалі парадэсты. І ўсё гэта — у атачэнні прэзентацый цацак і лялек, кон-

курсу на самы арыгінальны пернік. (Пра конкурсныя выступленні аўтаклубаў — крыху ніжэй.) Але ўрэшце мяне, як той казаў, прабіла. На выступленні народнага тэатра сатыры і гумару “Фанограф” Гарадоцкага ГДК я ціхенька хіхікаў. Народны тэатр мініяшор “Ідучыя на смех” Палевіцкага гарпясляковага Дома культуры — філіяла № 3 Глыбоцкай цэнтралізаванай клубнай сістэмы прымусяў валіцца на стол. А пасля дасціпных, вельмі лапідарных і нечаканых па фінале мініяшор народнага тэатра “Буф” Шумілінскага РЦК пад кіраўніцтвам Юрыя Раманава (даўно яго ведаю) я рагатаў так, што, падаешча, прачнуліся і напалохаліся поні.

Безумоўна, шмат было і сярэдніх па якасці выступленняў, не заўжды гарантавала тую якасць і выкарыстанне беларускай мовы. Аднак конкурсы таму і існуюць, каб другія і трэція падцягваліся да ўзроўню першых.

ПАРТРЭТ НА ФОНЕ ВЕРХНЯГА ГОРАДА

Падчас дзённага перапынку аўтаклубы раз’ехаліся на пару га-

На здымках:

- 1 Фота на памяць.
- 2 Амфітэатр у гарадскім парку.
- 3 Выступіае “Буф”.
- 4 Хоць і стары, але вясёлы лепельскі аўтобус.
- 5 А поні спалі.
- 6 У ролі вядучых тэатральнага конкурсу — хормайстар з аграгарадка Нікіціча Аляксандр Петухоў і дырэктар Шумілінскай ЦЭС Вольга Барабанава.
- 7 Свайго кіраўніка Марыну Сіманковіч народны сатырычны гурт “Шпілька” Глыбоцкага гарадскога Дома культуры слухаецца, як дырыжор.
- 8 На фоне шумілінскіх мімаў сфатаграфаваліся дырэктар Віцебскага абласнога цэнтру народнай творчасці Кацярына Лабук і вядучы метадыст па тэатральным жанры і рэжысёр згаданай установы Вольга Мульц.

дзін з канцэртамі па Шумілінскім раёне і па мікрараёнах райцэнтру. Я напасіўся стаць спецыяльным карэспандэнтам мабільных клубнікаў Лепельшчыны. Перад тым як перайсці на рэпартажную хвалю, заўважу вось што. Шуміліна за апошнія гады змянілася незпазнавальна: выраслі новыя шматпавярхоўкі, больш добраўпарадкаванымі сталі вуліцы, з’явіліся ўрэшце светлафоры....

Жыхары мікрараёна Верхні Горад сабраліся ў цэнтральнай крамы. Аўтаклубаўцы завяршалі падрыхтоўку да паўгадзіннага вы-

ступлення. Спяшаліся, але і на мае пытанні паспявалі адказваць. “Бусіку” — 12-ты год. “Усе рэсурсы амаль вычарпаны”, — скардзіцца вадзіцель. Пасада кіраўніка аўтаклуба — вакантная. Пакуль за кіраўніка тут акампаніятар мабільнай установы Ірына Бусава. Ды плюс — тры салісты. Вось і ўвесь вакальна-інструментальны гурт “Гасцінец”. Для палмавання сіл разам з “Гасцінцам” адправілася ў вандрожку намеснік дырэктара Лепельскага РДК Наталія Іванова — таксама цудоўны баяніст. За дзень мабільная ўстанова наведвае па тры вёскі

раёна. За тыдзень ажыццяўляе дзесці выездаў. І так — усе 12 гадоў. Гэта ж якое “жалеза” вытрымае такую нагрузку?

Канцэрт быў разнажанравым: гучалі эстрада і фальклор, песні і інструменталка. Нягледзячы на майскую гарачыню, урушаны народ не разыходзіўся. Наапарот, купкі зашкаўленых і ўдзячных гледачоў павялічваліся. Завітаў нават вельмі экзатычны дзядок на “дарослым” трохколавым ровары. Самадзейным артыстам уручылі кветкі. Потым я зрабіў агульны здымак. “У нас так прынята”, — патлумачыла Ірына Бусава. На гэтым маё працяглае знаёмства з Лепельскім мабільным клубам завяршылася. Думаю, ненадоўга. Варта пагледзець на эфектыўнасць работы “Гасцінца” ва ўмовах роднай Лепельшчыны.

А ПЕРАМОЖЦЫ ХТО?

Кожнае выступленне тэатраў і аўтаклубаўскіх канцэртных калектываў запісвалася на відэа і паўторна праглядалася членамі журы. Так што вось гэтыя вынікі я атрымаў па рэдакцыйнай электронцы ці не падчас здычкі нумара.

Гран-пры свята атрымаў народны тэатр мініяшор “Балаган” Лепельскага РДК за праграму “Смех у нашым горадзе”. Кіраўнік — Таццяна Невяломская. Лаўрэатам 1 ступені прызнаны народны тэатр мініяшор “Буф” Шумілінскага раённага цэнтру культуры. Праграма “Землякі”, кіраўнік — Юрыя Раманаў. Дыпламам лаўрэата 2 ступені ўзнагароджаны народны тэатр сатыры і гумару “Фанограф” Гарадоцкага гарадскога Дома культуры за праграму “Там добра, дзе Радзіма”. Кіраўнік — Вольга Люкшына. Дыплом лаўрэата 3 ступені ўручаны народнаму тэатру мініяшор “Кактус-кактуз” Палевіцкага СДК Лепельскага РДК. Праграма “Прыгоды Сымона Музыкі, альбо Як цяжка з бабамі...”, кіраўнік — Кацярына Бараноўская.

А вось расклад па аўтаклубах. Далам толькі, што з 18 раёнаў вобласці свае мабільныя канцэртныя групы накіравалі ў Шуміліна 16. Больш чым уважліва прычына ў Сяно: кіраўнік аўтаклуба Аляксандр Васілевіч трапіў з інфарктам у бальніцу. Адночы мы перасяклі з ім на маршрутах, і ў адной з вёсак Сяненскага раёна я быў сведкам цудоўнага выступлення вакальнага аўтаклубаўскага калектыва. Давайце пажадаем Аляксандру Леанідавічу хуткага выздараўлення.

АўЛёзна, як запэўніла начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Таццяна Шульган, аўтаклуб толькі ўзначаліла маладзенькая дзючына. Па мне дык такое выпрабаванне пад дэвізам “Не выйтрыв, а ўдзел” пайшло б толькі на карысць “неабстралянаму” работніку. Аднак у кожнага свая метадка кадравай палітыкі.

Пераможцаў сярод аўтаклубаў я назаву ў наступным нумары “К”.

ЗАМЕСТ ЭПІЛОГУ

Выводна сама па сабе напрошваецца. Патрэбны рэспубліканскі конкурс аўтаклубаў і Нацыянальны конкурс гумару і сатыры. Хаця б для таго, каб з’явілася матывацыя для прафесійнага росту. Хаця б для таго, каб у гледача з’явілася яшчэ некалькі шчырых святлоў. Але папярэджаю: Шумілінскага раёбюджэту на гэта яўна не хопіць.

Люстэрка, у якое варта зазірнуць

Галіна Рабава. Габелен “Стары горад”; Павел Рабаў. Кераміка “Мора на дваіх”.

Леў Алімаў. “Скіталец”.

Аксана Гайдуківіч. “Паспяпалудзенная песня”.

Пётр Кузьміч. “Трансфармацыя”.

Кожны мастак унікальны, але ўсе мастацкія выставы чамусьці падобныя адна на адну. У больш ці менш зручным памяшканні на сценах развешана тое, што можа вісець — палотны, аркушы, габелены. Аб’ёмныя прадметы размешчаны на под’ямах, дробная пластыка — у вітрынах. Ходзіць глядач сярод гэтага барты грыбнік на лесе, вышукваючы тое, на чым варта засяродзіцца. Бывае, што пойдзе з выставы з пустым кошыкам эмоцый, а бывае, што абцяжараны думкамі і пачуццямі. Але са свайго досведу скажу: кожная мастацкая экспазіцыя чымсьці глядача ўбагачае. Заўжды карысна зазірнуць у невядомое ці ўбачыць у нечаканым асвятленні звыклае. А мастацтва стварае такія магчымасці. У чым я ў чарговы раз пераканаўся, наведваюшы выставу, прысвечаную 70-годдзю Брэсцкай абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота аўтара

СВАЯ ШКОЛА

Берасцейшчына, як і ўся Беларусь, плаціць Мінску своеасаблівую “даніну” талентамі. Гэта справа натуральная. Заўжды ёсць людзі, якім цесна ў роднай хаце, каму перспектывы праспекта Незалежнасці ў сукупнасці з перспектывамі кар’ернага і творчага росту даражэйшыя за від з акна роднага дома і звыклыя рэаліі малой радзімы. Ці не самы паспяховы прадстаўнік нашага поставангарду Мікалай Селяшчук і выбітны кніжны графік Павел Татарнікаў — толькі два прыклады такой даніны.

Разам з тым, сучасная панарама выяўленчага мастацтва на Берасцейшчыне сведчыць пра тое, што культурныя працэсы ў рэгіёнах неабавязкова ідуць паводле сталічнага сцэнарыя: мастакі, якім выпала атабарыцца за мінскай кальцавой, маюць уласны гонар і не збіраюцца капіраваць у сваёй творчасці стылістыку і вобразны лад сталічных мэтраў.

На маю думку, на фарміраванне мясцовай мастацкай школы ды ўвогуле берасцейскай ментальнасці паўплывалі дзве акалічнасці. Найперш, жаданне пазбавіцца навязаных звонку стэрэатыпаў, паводле якіх усё ў Брэсце пачынаецца

і заканчваецца крэпасцю. Гэты сімвал глыбока ўкаранёны ў свядомасць нашай грамады, і вандроўнік, які сёння трапіць у горад над Бугам, бывае здзіўлены, пабачыўшы хай сабе і рэдкія, але аднакі тысячагадовай гісторыі і рэаліі паўнаватаснага сучаснага жыцця.

Хаця ў чымсьці Брэст можа і сталіцы фору даць. Колькі гадоў ідзе гаворка, што Мінск павінен мець мемарыял, які ўвасабляў бы тысячагадовую гісторыю беларускай дзяржаўнасці. І калі-небудзь ён абавязкова з’явіцца. А вось у Брэсце падобны помнік ёсць ужо сёння — манумент у гонар роднага дома і звыклыя рэаліі малой радзімы. Ці не самы паспяховы прадстаўнік нашага поставангарду Мікалай Селяшчук і выбітны кніжны графік Павел Татарнікаў — толькі два прыклады такой даніны.

Разам з тым, сучасная панарама выяўленчага мастацтва на Берасцейшчыне сведчыць пра тое, што культурныя працэсы ў рэгіёнах неабавязкова ідуць паводле сталічнага сцэнарыя: мастакі, якім выпала атабарыцца за мінскай кальцавой, маюць уласны гонар і не збіраюцца капіраваць у сваёй творчасці стылістыку і вобразны лад сталічных мэтраў.

му да разумення быцця як касмічнай з’явы. Спалар Павел — прыхільнік абстрактнай формы, якая ў залежнасці ад аўтарскай задумкі можа ўвасабляць канкрэтныя рэчы і з’явы, а можа ўтвараць адно асацыятыўны шэраг.

Эфектная глядзяцца на выставе работы майстроў докаратаўна-прыкладнага мастацтва Мікалая і Пятра Кузьмічоў — бацькі і сына. Першы прыдбаў славу, аднавіўшы Крыж Святой Еўфрасінні. Ён стаў камертонам усёй ягонай творчасці, прасякнутай духоўнасцю і прыгажосцю. Мастак мае здольнасць спалучаць традыцыйныя каштоўнасці і сучасную эстэтыку. Сын скарыстоўвае бацькоўскі

досвед, але імкнецца ісці сваім шляхам. Калі-нікалі гэта ў яго атрымліваецца.

Сярод графікаў адметным пачырмак вылучаюцца Леў Алімаў і Геннадзь Вяль. Стылістычна і паводле вобразнага ладу гэта вельмі розныя творцы. Алімаў у сваіх афортах імкнецца пазбягаць канкрэтыкі, якая б абмяжоўвала фантазію глядача. Вяль жа наадворот накіроўвае яго ў рэчышча акрэсленых асацыяцый.

Але абодвум уласцівыя памкненне і здольнасць ператвараць прастору аркушка ў тэрыторыю разумовых практыкаванняў ды інтэлектуальных гульніў. Пры тым, што за гэтай гульніў прагледвае трывалая канструкцыя ўласнай мадэлі быцця.

Добрае валоданне тэхнік дэманструюць графікі Геннадзь Ульбін і Аляксандр Грыгор’еў. Рамантычны погляд на сучаснага чалавека, які, здавалася б, мусіць быць люстэркавым адбіткам прагматычнага свету, паглыбленасць у духоўную сутнасць асобы адчуваецца ў партрэтах работы Валынціны Татарнікавай-Панок.

НА САМАЙ МЯЖЫ

Другі чынік, які, на мой погляд, моцна ўплывае на стан і вектар развіцця берасцейскай мастацкай школы — гэта блізкае мяжа. На памежжы людзі вымушаны судзіцца сваё жыццё з тым, што робіцца на тым баку. Некаторыя наваці і модныя павевы да іх даходзяць нават хутчэй, чым да сталіцы. Мастакі Брэста і вобласці часта бяруць удзел у замежных пленэрах, а іх калегі з-за мяжы ўтульна адчуваюць сябе на Берасцейшчыне. Пры малой забяспечанасці дзяржаўнымі заказамі, мастакі самі шукаюць сабе працу і заробак, і досвед пленэраў дае ім магчымасць зразумець, што і па чым на мастацкім рынку, што насамрэч цікава паспяпалудзена і прыватнаму замоўцу.

Жывапіс, прадстаўлены на выставе, за рэдкім выключэннем падаецца мне якраз тым “канвертэмам” мастацтвам, якое будзе прыватным не толькі беларускаму “спажываўцу”, які згодны і звольны раскрываць ганеці дзеля аздобы свайго побыту і псіхалагічнага камфорту. Цудоўна крэявілі Ігара Раманчука ўпрыгожаш і жытло, і офіс, і грамадскую прастору. Эфектна шматколернасць Аксаны Гайдуківіч звольна ўзняў настрой, калі за акном шэры дождж. Знойдзецца пакупнік і на абстрактна-гаванія формы жывапісу Леаніда Валасюка.

Пэўную занепакоенасць выклікае тая акалічнасць, што на выставе вельмі сціпла прадстаўлена сюжэтныя карціны. Хіба што Іван Рамановіч ды Валерыя Кавальчук. Я разумею, што пейзаж ці партрэт патрабуюць меншых намаганняў, але ж атрымліваецца, што сам гэты жанр сёння пад пагрозай знікнення.

Асобна згадаю жывапіс Уладзіслава Куфко. Даць яму нейкае вызначэнне даволі складана. Пэўнымі рысамі ён нагадвае сацарт 1980 — 1990-х, калі-нікалі гэта водгулле ўжо звыклага нам сюррэалізму, а часам — аўтарская рэфлексія на нешта аднаму яму вядомае. У любым выпадку, каля яго работ глядачы спыняюцца.

ПРАБЛЕМА ПЕРАЕМНАСЦІ — І НЕ ТОЛЬКІ

Дэкаратаўна-прыкладнае мастацтва прадстаўлена на выставе сціпла. Мне запомнілася ткацтва Галіны Рабавай, якое пасуе сучасным тэндэнцыям гэтага віда мастацтва. Цікаваць уяўляе і кераміка Паўла Рабава як спроба выйсці за межы ўтылітарнасці, выявіць нязвычайны якасці матэрыялу.

Я згадаў не ўсіх ўдзельнікаў выставы. Артыкул — не каталог. Ды і выстава была цікавай мне не сама па сабе, а як алюстраванне культурнай сітуацыі ў Брэсце. У абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў па-ранейшаму ёсць праблема пераемнасці пакаленняў. Далёка не ўсе яе сябры актыўна працуюць. Нават удзел у выставе, якой было прадвызначана стаць важнай падзеяй у жыцці горада і рэгіёна, зацікавіў не кожнага. Праўда, падобнае стаўленне назіраем не толькі на Берасцейшчыне.

Яшчэ адной адметнасцю мастацкага жыцця рэгіёна з’яўляецца тое, што ў пэўнай сваёй частцы яно мае маральную і матэрыяльную падтрымку з боку замежных інстытуцый, зацікаўленых у сваёй прысутнасці ў беларускай культурнай прасторы. Я ўжо казаў пра міжнародныя пленэры. Мяркую, многія берасцейскія мастакі ў Польшчы бываюць часцей, чым у Мінску. Не бачу ў гэтым нічога дрэннага, але...

Калі на вернісажы выставы я запытаўся некаторых яе ўдзельнікаў, ці не хацелі б яны адзначыць мастацкім праектам 80-годдзе Уз’яднання Беларусі, у адказ пачуў: маўляў, палітыка нас не цікавіць.

Да юбілею Брэсцкай абласной арганізацыі Беларускага саюза мастакоў з дапамогаю дзяржаўных структур быў зроблены каталог “Мастакі Брэстчыны”. Ва ўступным слове да яго старшыня абласнога выканаўчага камітэту Анастоль Ліс звязав той юбілей з другім — утварэння самой вобласці, якая з’явілася на мапе ў 1939 годзе.

Гэта цалкам лагічна. 80 гадоў таму ў Заходняй Беларусі ўтварылася тая рэчаіснасць, на грунце якой мы стамі і сёння. А мастацтва было і застаецца люстэркам рэчаіснасці. І ўжо ад канкрэтных твораў залежыць, колькі цікава будзе грамадзце глядзецца ў тое люстэрка... Але карысна — у любым выпадку.

З года ў год фестываль "Еўрабачанне" называюць конкурсам самадзейнасці, забавай "хатніх гаспадынь", малазначным і далёкім ад актуальнай музыкі мерапрыемствам. Але гэтак жа з года ў год жарсці па "Еўрабачанні" усё больш распальваюцца — і не толькі, як прынята лічыць, у краінах былога Савецкага Саюза. Чым адзначыўся сёлетні песенны форум у ізраільскім Тэль-Авіве?

Удзельнікі і пераможцы конкурсу розных гадоў: Канчыта Вурст, Монс Сельмерлёў, Галі Атары, Элені Фурэйра, Верка Сярдэчка.

Еўрабачанне: з Тэль-Авіва ў Амстэрдам

Надзея КУДРЭЙКА

ФАКТАРЫ РОСТУ

Фэст мацнее, гэта відавочна. Робіцца ўсё больш уплывовым і масавым. Расце агульны ўзровень канкурсантаў, само шоу даўно на належным узроўні. На сцэну выходзяць зоркі і суперзоркі — скажам, Джасцін Цімбэрлэйк ці Мадона. Тыздзень "Еўрабачанне" трывае ў тое ж стужак навін і сацсетак. У нейкіх краінах за сваіх прадстаўнікоў перажываюць як за лодзей, што адстойваюць гонар Радзімы, нездзе за конкурсам сочаць са спартыўным азартам, нездзе — як, напрыклад, у Швецыі, нацыянальны адборачны тур даўно стаў асобным бліскучым фестывалем з самымі моцнымі песнямі года. А ў Італіі ўдзел у "Еўрабачанні" — гэта прыз для пераможцы легендарнага фестывалу ў Сан-Рэма.

Акрамя таго, усе хочучы стаць гаспадарамі конкурсу, бо гэта шанс для папулярных краінаў на міжнароднай арэне... Вось у Вялікабрытаніі, кажучы, мала заўважаюць гэтае спаборніцтва, пра што сведчаць яе вынікі ў канцы турнірнай тэблiцы. Аўстралія ж, наадварот, з вялікім задавальненнем далучылася да еўрапейскага кантыненту ў гэтай вясялай забаве і штогод радуе выдатнымі артыстамі і песнямі.

Скептыкі любяць прыніжаць "Еўрабачанне" аргументам, што там, маўляў, няма хітоў, няма зорак, што гэта ўсё касцярэлае, аднаразовае... Калісьці так яно, можа, і было. Але скептыкі адсталі ад жыцця — "Еўрабачанне" ўжо многа гадоў радуе моднымі трэкамі ды рушыць за трэндзімi сувесветнай поп-музыкі, але пры гэтым не дае засумаваць дзякуючы крэатыўнасці і

нацыянальнай адметнасці розных твораў. Так што калі вы не любіце "Еўрабачанне", вы проста "не ўмеце яго гатаваць". Разнастайныя песні, артысты, чалавечыя лёсы, правалы з узлётамі, палітычныя пал-аплёкі, інтрыгі, сюрпрызы, азарт, святочная атмасфера — усё гэта разам як захапляльны спектакль.

ФЕЕРЫЧНЫ СТОП-КАДР

На агульную думку, фэст у Тэль-Авіве прайшоў выдатна — і па атмасферы, і па ўзроўні саміх канцэртаў. Напружаная сітуацыя на Блізкім Усходзе і розныя пагрозы ў бок Ізраіля і песеннага свята няк не паўплывалі на настрой, і госці адчувалі сваю поўную бяспеку. Прашоу арганізатары паклапаціліся не толькі з тэхнічнага боку — яны прыдумалі вельмі душэўную, а часам проста феерычную праграму. Згадайма хача б такую кранальную рэжысёрскую знаходку, як "Камера пацалункаў" падчас выступлення пераможцы "Еўрабачання — 98" Даны Інтэрнэшнл. Усіх расчуліў і захапіў пазаконкурсны нумар ізраільскага гурта "Шалва", які складалася з лодзей з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі і які перамог у нацыянальным ізраільскім адборы, але ў выніку адмовіўся ад удзелу ў конкурсе з-за сабата.

Канешне, і ад выступлення самой Нэты Барзілай, якая падарыла гэтае свята сваім суайчыннікам, патычала радасцю. Гэткімі ж мільмі і ўсмешлівымi былі і вядучыя конкурсу разам з супермэдэлямі Бар Рафэлі.

Феерычным атрымаўся нумар, калі на сцэну адзін за адным выходзілі удзельнікі і пераможцы конкурсу розных гадоў: блок алкрыла Канчыта Вурст, а закрыла спявачка Галі Атары, якая перамагла ад Ізраіля ў далёкім 1978 годзе — яна пры

Пераможца Дункан Лоўрэнс з Нідэрландаў.

падтрымцы залы выканалі сваю славу на ўвесь свет Hallelujah. Апагеям феерыі было выкананне хіта Сярдэчкі "Лаша тумбай" леташнім сябрэбраным прызёрам Элені Фурэйра з Кіпра, ды і сама Верка з мінулага года пераможнай песняй Нэты Барзілай.

Стоп-кадр, калі ўсе пяць артыстаў разам стаялі на сцэне, стаў хітом у інтэрнэце. Злевага боку — Канчыта Вурст у купальніку, калготках і на высокіх абшарах, з правага — Верка Сярдэчка з зоркай на галаве, паміж імі пераможца 2015 года швед Монс Сельмерлёў, Элені Фурэйра з мінімумам адзення і Галі Атары, якой цяпер 65 гадоў. Бліскучая карцінка, у якой сабраліся асноўныя архетыпы конкурсу: якасны сучасны еўра-поп у асобе шведка Сельмерлёва, Элені Фурэйра як прадстаўніца прыгожых прывабных спявачак, фрыкі і трансвестыты (куды ж без іх?) і ўзор канкурсантаў даўніх гадоў — калі на конкурсе яшчэ "проста спявалі", прычым нават пад жывы аркестр. Усе ацанілі дасціпанасць сцэнарыстаў фіналу.

У пэўным сэнсе феерычным было і выступленне Малонны з дарогай яскравай пастаноўкай, якую ў зале "Еўрабачанне" слухалі стоячы і з авачаннямі. Але жывыя спевы легенды выклікалі ў многіх расчараванне.

АРТЫСТЫ НЕ ВІНАВАТЫЯ

Што тычыцца Беларусі, то яна сёлета адзначылася не толькі песнямі. Спачатку прагрэмеў скандал, калі расійскі кампазітар Віктар Дробыш, прызосар нашай канкурсанткі Зены, публічна выказаўся ў недапушчальным для Еўропы тоне і нават пакпіў з "Еўрабачання". Стаўкі Зены ў букмекераў — і да таго невысокія — абрунуліся да апошняга месца. Цяпер, дарэчы, той жа Віктар Дробыш абяцае Еўрапейскаму вышчальнаму саюзу судовую справу, але перажывае ён не за сваю падпечную Зену, а за тое, што расійскі артыст Сяргей Лазараў не атрымаў свае "законныя", як лічыць кампазітар, 12 балаў ад беларускага журы.

З беларускім журы звязаны інцыдэнт, які на скандал не цягне — з-за неасцярожных слоў прэсе пра тое, як ішло галасаванне, яго дыскваліфікавалі, і балы, якія падтрымалі аўтсайдараў, для абвяшчэння даслалі з Еўрапейскаму вышчальнаму саюзу. Дзякуючы гэтай сітуацыі 12 балаў "ад Беларусі" атрымаў Ізраіль — а не іншая краіна.

Беларускі ж канкурсант паўдзельнічаў у конкурсе па звычайнай схеме — ціха, на перыферыі ўвагі букмекераў і публікі, з маленькімі радас-

цямі мясцовага маштабу — накіштаў нечаканага выхаду ў фінал. Да самой Зены, зразумела, ніякіх прэтэнзій: яна са сваёй задачай справілася, і нават лепей, чым чакалася.

І ўвогуле, гэта загнанная практыка — выказваць прэтэнзіі артыстам: іх выбралі такімі, якія яны ёсць. Але глядзячы і слухаючы канкурсантаў з іншых краін, ацэньваючы тое, за што цяпер аддае свае галасы еўрапубліка, са шкадаваннем згадваюцца іншы ўдзельнікі нашага нацыянальнага адбору — Мірэх & BLGN, які,

заяў месцы ніжэй — там спрэс сапраўдныя шлягеры, яскравыя нумары.

Песня юнага швейцарца Лука Хэні гатовы хіт летняга сезона — а ён жа яшчэ і танцуе! У Швецыі і Азербайджана вельмі моцныя і пранікнёныя мужчынскія нумары з актуальным гучаннем. Аўстралія хоць і заняла "толькі" дзевятае месца, але сёлета запомніцца нават лепей, чым хто іншы — спявачка з акадэмічным сапрана Кейт Мілер-Хайдце і яе касмічны нумар проста зачароўвалі, ажно немагчыма было адвесці вачэй. І яна магла б стаць пераможцай.

Нарвежскі гурт КЕiNO па галасаванні прафесійных журы нават не ўвайшоў у Топ-10, але глядзячы плебісцыт узяў калектыў на пятую выніковую прыступку, і таму галасаванне за Нарвегію стала сенсацыяй конкурсу. А ўвогуле, журы здзіўляла — на другое месца ў іх выйшла прадстаўніца Паўночнай Македоніі Тамара Тодэўска з мілай, мабыць, сэрцу прафесіяналаў вакальнай кампазіцыяй. Але балы ад глядачоў расставілі ўсё па месцах, і Тамара апусцілася на восьмую прыступку. А на версіі журы перамог швед Джал Лундвік, які па суме балаў стаў толькі шостым.

Нямала ўвагі гэтым разам атрымалі і прадстаўнікі Ісландыі — Hatafi. Гурт здзіўляў, шакаваў, правакаваў — у сэнсе, быў цалкам у фармаце "Еўрабачання", калі здаваў хача б фіналу Lordi. Таксама мог бы стаць пераможцам, калі б Фартуна павярнула да яго тварам, і калі б не скандальна-па-за сцэнай. Hatafi маглі і не дапусціць на конкурс з-за іх выказванняў на тэму палітычна-ізраільскага канфлікту. Пашкадавалі, пусцілі, але па заканчэнні фіналу ісландскія маладзёны ўсё роўна зладзілі скандальчык, вывесіўшы сцяг Палесціны. І цяпер абмяркоўваецца нават магчыма дыскваліфікацыя Ісландыі на наступны год.

Не хопала на конкурсе ўкраінскіх артыстаў — ці-кава, які бы там выглядала Мавіч са сваім трэкам. Вартая абмеркавання і тэма, чаму вельмі годныя выступленні Іспаніі, Германіі, таго ж Ізраіля амаль не атрымалі балаў ні ад журы, ні ад глядачоў. А як неверагодна сціплы і па вакале, і па эфектах нумар Славеніі вырваўся на высокія прызы?

Можна згадаць, як праз некалькі дзён пасля заканчэння фестывалу перападлічылі балы, і наша Зена ў выніку стала не 25-й, а 24-й. Як яшчэ паступаючы заявы, патрабаванні пакараць, адмяніць, пераправярць.

Але 64-ы конкурс песні "Еўрабачанне" ўжо стаў гісторыяй. Цяпер — паўгода зацішша, а потым зноў — інтрыгі, скандалы, сюрпрызы... Ды, на шчасце — таксама і новыя песні ды новыя імёны.

Да канца сезона ў фае Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек працуе выстава, прысвечаная памяці Валерыя Рачкоўскага — эскізы, лялькі, жывапісныя работы. Выбітны сцэнограф пайшоў з жыцця пяць гадоў таму пасля цяжкай хваробы, хаця гэтай вясной яму споўнілася 6 усяго толькі 65. На старонках “К” знанага мастака, бацьку і калегу згадваюць Дзмітрый РАЧКОЎСКИ і Уладзімір ГРАМОВІЧ.

Вераніка МОЛАКАВА / Фота з архіва Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек

Дамінанта Валерыя Рачкоўскага

Дзмітрый Рачкоўскі: Мае першыя ўспаміны, натуральна, звязаны з домам. Мы жылі ў Мінску, а тата яшчэ працаваў у Маладзечне (у Мінскім абласным тэатры “Батлейка” — “К”) — уставаў раненька і ехаў туды на электрычцы. Вяртаўся позна, як і мама (актрыса Наталля Рачкоўская — “К”). А ў выхадныя ў нас па вечарах часцяком збіралася шмат гасцей — спявалі пад гітару, размаўлялі да ночы. Вось такія “куханнікі” — адзін з першых яскравых успамінаў дзяцінства. На спектаклі ён мяне вадзіў нячаста. Але я ведаў, што калі тата едзе працаваць кудысьці далёка, хоць пад Уладзівастан, то потым абавязкова прыязе шакаладку — і васьм гэта была падзея!

Уладзімір Грамовіч, заслужаны артыст Рэспублікі Беларусь: Мы з Валерам добра пазнаёміліся ўжо пасля таго, як ён паставіў тут першы спектакль — “Казка пра цара Салтана” (1984 год — “К”). Потым быў “Граф Глінскі-Пяпялінскі” (1986), “Казка пра Мальчыша-Кібальчыша” (1987) — гэтыя спектаклі засталіся ў маёй памяці. Што самае дзіўнае, Валера даволі доўгі час працаваў адразу аж на тры тэатры — маладзечанскі, гродненскі і наш. Супрацоўнічаў з рознымі рэжысёрамі, за мяжой у яго былі пастановкі. Пэўны творчы выбух адбыўся ў яго ў 1990-я, а з 1998 года ён стаў у нас галоўным мастаком. З Аляксеем Ляляўскім у іх добрае супрацоўніцтва атрымалася.

У 2000-х у тэатр прыйшла маладая генерацыя — разам з Аляксандрам Янушкевічам паставілі “Гісторыю аднаго горада” (2006). З Алегам Журждам яны рабілі “Вішнёвы сал” (мышчанскі тэатр лялек “Огниво”, 2009 год — “К”), які намінаваўся на “Залатую Маску”. Як і іх спектаклі “... і пакаранне” ў разанскім тэатры лялек (2014 год — “К”). Кожная пастановка Рачкоўскага — пэўная вяха, усіх не пералічыш.

Дз.Р.: У яго вельмі шмат пастановак у год было. І ён заўжды іх праз сябе прапускаяў, не рабіў гэта проста як працу — вельмі тэатральна ставіўся да яе. І не таму, што такі абавя-

зак — ён гэтым жыў, за кожную дробязь перажываў, усё даводзіў да канца. Не любіў, калі штосьці кінула ці недароблена, вельмі засмучаўся, калі хтосьці нядбайна ставіўся да працы. Многу, канечне, яго спектаклі ўспрымаюцца інакш — яны бліжэй, цяплей: гэта зрабіў родны чалавек. Я сам стаў больш глядзець у юнацкім, дарослым узросце.

Парадаксальна, але ў татавых работах я не знаходзіў нейкіх мінусаў. Разумеў, што васьм яно такое, а іншага і не магло быць на гэтым месцы. Натуральна, мы часам размаўлялі пра тое, чаму менавіта так. Ён тлумачыў. Але гаварыць асабліва і няма пра што — усё проста і генальна. “Скотны двор”, “Пакінуты ўсім”, “Гісторыя аднаго горада”, “Вішнёвы сал” — у мяне ў галаве засталіся нібы стоп-кадры з гэтых спектакляў. А калі я быў малым, тата асабліва і не вадзіў мяне ў тэатр, мы часцей бывалі ў яго ў майстэрні.

У.Г.: І ў яго былі вельмі цікавыя малюнкi. Ён мог стаць яшчэ і цудоўным жывапісцам!

Дз.Р.: Ён так любіў акварэль. Вось, напрыклад, прыязджалі мае сябры з Германіі. Тата падарыў ім некалькі сваіх акварэлек. Сталі прапаноўваць яму грошы: “Гэта ж вельмі дорага! — Да вы што, я яшчэ намалюю”. Спачатку ў яго была майстэрня насупраць домамузея з’езда РСДРП. А гадоў дзесці таму яму далі майстэрню ў мансарды на вуліцы Чычэрына. Ён дзеляў яе з Дзмітрыем Згорскім. Тата больш любіў працаваць там, бо ў тэатры шмат людзей, а яму патрэбна было засяродзіцца, каб маляваць акуратна.

У.Г.: Мне падаецца, уся гэта сям’я была вырачана на творчыя пошукі і поспех у мастацтве. Генетыка ўсё ж мае нейкі ўплыў — васьм і сын Дзіма пайшоў у наш жанр і вельмі добра сябе тут працяўляе.

Дз.Р.: Тата не хацеў, каб я займаўся тэатрам. Я і сам не хацеў, зусім іншае планаваў — а ў выніку пайшоў на рэжысуру. Доўгі час працаваў у Рускім драмтэатры, сышоў адтуль, потым увогуле збі-

раў з дзядзем шафы. Вырасшы ў вяртацца ў прафесію — уладкаваўся сюды. Тата нічога не ведаў, прыйшоў дадому: “Мне скараді, што ты ў тэатр уладкаваўся. Праўда? — Ну так. — Зусім звар’яцеў”.

Яго меркаванне было для мяне важнейшым за ўсіх. Часам ён сам што-ці казаў — каротка, але дакладна. Часам проста па ўсмішцы ці поглядзе я разумеў, што ён адобрыў ролю. Разам з татам мы папрацавалі толькі ў двух спектаклях — у “Марынцы-крапіўніцы” і “Ладзі распачы”.

У.Г.: “Ладзі распачы” — гэта ўзровень! Вельмі значная яго работа. За яго ён атрымаў Нацы-

янальную тэатральную прэмію (2014 год — “К”).

Дз.Р.: У нас увогуле ўнікальная сям’я: у таты Нацпрэмія, у мяне таксама — за найлепшую мужчынскую ролю (Гервасій у “Ладзі распачы” — “К”) і ў маёй жонкі — за найлепшую жаночую ролю (Аксана Чывялёва ў спектаклі “Фро”, 2016 год — “К”). Іншай такой сям’і ў Беларусі няма. У людзей мастацтва увогуле не зусім звычайнае сем’і. Гэта ў апошні час мы шмат што сталі рабіць разам, а раней не — бацькі ўвесь час працавалі, бо мусілі зарабляць грошы. Я быў аддадзены самому сабе, але,

мажа, менавіта дзякуючы гэтаму і вырас вальнадум-

ным. Тата ніколі не лез у маё выхаванне. Ён вучыў уласным прыкладам — як паводзіць сябе з іншымі людзьмі, як ставіцца да працы, да бацькоў...

У.Г.: Валера быў вельмі сціплы, не браў на сябе ўвагу. Нават цяпер, калі сталі збіраць матэрыялы да выставы, мы знайшлі не так шмат яго фотаздымкаў ці відэа, бо ён не любіў глядзець у камеру.

Дз.Р.: Тата — самы добры чалавек у свеце. А дабрыйна — гэта разуменне іншых людзей. Вельмі мудры, ён ніколі шмат не казаў, разумеў усё з паўслова. Ён заўжды падымаў, што перад ім стаіць таксама чалавек, з таго ж самага цеста. Думаю, тата

вельмі моцна перажываў бы, калі б кагосьці пакрыўдзіў. Адстойваў сваё меркаванне акуратна — але яго меў.

Ён быў прафесіяналам! Казаў: “Мастак мусіць разбірацца амаль ва ўсім. Разумець, які матэрыял ты хочаш выкарыстаць, бо ад гэтага шмат што залежыць — характар лялек, успрыяніцце і гэтак далей. Ведаць, як той ці іншы колер уплывае на чалавека.” Здаецца, гэта дробязі, але ён іх даследаваў. Цяпер амаль ніхто з мастакоў не рытуе такія макеты, як ён — тата рабіў усю дэкарацыю ў мініяцюры. Літаваў крэселкі з дрогу — і кожнае з іх станаўлілася творам мастацтва. Ці то барабаны, ці то фіранкі — усё дэталізавана. Нават у свае 58 гадоў сядзеў і літаваў. Я прапаноўваў яму зрабіць макет на камп’ютары. Ён адмаўляўся: “Не, мне трэба ўсё адчуваць самому. Каб я дакранаўся пальцамі, разумеў, што і куды магу перасунуць — тады і сам рэжысёр потым зможа штосьці перасунуць”.

У.Г.: Хачу зазначыць, што ў 1990-я ў тэатры пайшла зусім іншая плынь — ён стаў больш канцэптуальным. Раней, як лічылася, павінен быў дамінаваць мастак, тут ужо ідэя — за рэжысёрам. Калі адбываўся гэты пераход, не ўсе мастакі яго прымалі. Валера, які, падавалася б, прыйшоў з іншай сферы (скончыў у 1982 годзе аддзяленне візуальных камунікацый, выстаў і рэкламы Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута — “К”), не тое што прыняў — яшчэ і сам паказаў высокі ўзровень.

Дз.Р.: 1990-я — увогуле цяжкі час, калі мастацтва было бедным і ніхто не хацеў ім займацца. Шмат хто пайшоў у бізнес, многія увогуле з’ехалі. Тата застаўся. І быў у тэатры адзіным мастаком. Тады ён на сабе ўсё цягнуў, акрамя працы ў Маладзечне і на выездах. Працаваў у розных жанрах і адаптаваўся да часу. Вывучыў таго ж Янушкевіча, Таціяну Нерсісян, якая цяпер вельмі круты мастак. У інстытуце ёй выкладала Алена Фаміна, але практыка — тут, у Рачкоўскага. Дрова, якое ён пасадзіў, вырасла і дало плодзі. Яны і ўва мяне — тата навучыў янае якасна рабіць сваю справу, менш гаварыць, не даваць сабе сабыні, да ўсяго ставіцца адказна.

У.Г.: Ён меў ґрунтоўныя мэты ў мастацтве, развіваў тэатр лялек і мог бы яшчэ шмат зрабіць. Але так нечакана пайшоў з жыцця... Гэта вялікая страта для беларускай нацыянальнай культуры і для нашага тэатра.

Рыхтуючы цыкл публікацый пра радавод вялікага беларускага — ці, кажучы мовай палікартэнай, беларуска-польскага — кампазітара Станіслава Манюшкі, 20 мая я пабываў у мясцінах, якія хоць і звязаныя з “памяццю” пра яго род, але прыцягваюць сёння вельмі мала ўвагі. Інакш не давялося б карыстацца спадарожнікавай навігацыяй, каб іх адшукаць. Ды і пісаць пра іх зараз бы не было сэнсу.

ПАГОРАК ЖЫВЫХ І ПАГОРАК МЁРТВЫХ

Выправіцца ў гэтую вандроўку мяне натхнілі і размовы са Святленай Немагай — музыказнаўцай і адной з нешматлікіх у Беларусі папулярных асоб кампазітара. Вырушылі мы разам з краязнаўцам Эдуардам Канановічам. А што з таго выйшла, паспрабую апісаць.

Першы пункт — колішні маёнтак Радкаўшчына, які з 1791 года належыў Манюшкам. У 1815-м яго ўласнікам стаў будучы дзядзька Станіслава — Дамінік. Ён праславіў свой род тым, што задоўга да афіцыйнага скасавання прыгону — яшчэ ў 1820-х — вышвалі сваіх сялян, раздаў ім землі, пабудаваў аграмацкія сельскай моладзі. Пасля смерці Дамініка, сядзіба перайшла ягонаму брату Чэславу — бацьку кампазітара. Даволі падрабязна пра лёс Радкаўшчыны напісаў прафесар Анатоль Федарук у кнізе “Старинные усадьбы минского края”, якая ёсць у Сечіве.

Знаходзіцца тое месца на поўнач ад Нацыянальнага аэрапорта, дзеля пашырэння якога недаўна высеклі ладны кавалак лесу і пракралі новую дарогу, чым забыталі нават навігатар, які ўпарта скіроўвае аўтамабілістаў па старой — пакуль яна не знікае за металічнай брамай з калючым драгам.

Самой вёскі Радкаўшчына ўжо няма — голае поле. Але месца, дзе некалі стаяла сядзіба дзядзькі кампазітара Дамініка Манюшкі — “гуманісты ў поўным значэнні гэтага слова”, як аб ім напісаў гісторык Аляксандр Ельскі — добра праглядаецца. На невялічкім пагорку растуць дзве купіны дрэваў, сярод якіх пануе вельмі старая лістоўніца. Духмяны бэз, які таксама з’явіўся там не без дапамогі людзей, нібы шчыт прыкрывае рэшткі пад-

Так выглядала капліца-пахавальня Манюшкаў.

муркаў панскага дома. Што да лесу за сядзібай, то нехта высека там цэлы квартал ялінаў.

Калі стаць спінай да сядзібы, перад вачыма адкрыецца вельмі маляўнічы краявід. За сіламі пагорка, па якім яшчэ ходзіць статак кароў — а гэта цяпер такая рэдкасць — за дарогай, за полем у нізінцы, на іншым пагорку, на ўзлесі хваёвага гаю можна ўбачыць старыя высокія могілкі. Дарэчы, вельмі дагледжаныя.

Відаць, і месца для родавай капліцы-пахавальні Манюшкаў — “з відам на сядзібу” — было абранае на тых могілках невыпадкова. Адсюль глядзіш на віруючае жыццё, а адтуль — на канец канцоў.

Ніякага дарожнага знаку, інфармацыйнага шчыта або, скажам, памятнага камяню на ўзбочыне дарогі з надпісам, што тут жылі выбітныя прадстаўнікі беларуска-літвінскага шляхецкага роду, мы не заўважылі. Таму гэтае месца і ведаюць хіба нешматлікія “манюшказнаўцы”. Што недарэчна і недаравальна. Мабыць, мясцовым уладам варта аб тым падумаць. А мы дапаможам, бо гэта справа гонару Беларуса.

Зраблю нават канкрэтную падказку. Непадальк ад паравота з бальшака на могілкі, акурат пры дарозе, ляжыць шэры гранітны валун, які выдатна палыходзіць да азначанай вышэй мэта. Аздабіць яго надпісам — што можа быць прасцей? Пагатоў, не так даўно быў ужо станочны прыклад — на Менцы.

Дарэчы, менавіта Эдуард Канановіч знайшоў блізу Менскага гарадзішча тое месца, дзе ў родавай капліцы-пахавальні ў свой час спачылі добра вядомы мінчукам Рудольф Пішчала (будуінік адпаведнага “замка”) і ягоная жонка Сафія з Каменскіх. А каталізатарам пошуку той капліцы ў

“Шлях Манюшкаў” і яго церні

ваколіцах Гарадзішча стала публікацыя гісторыка-архівіста Змітра Дразда, які на гэты раз, на жаль, не змог паехаць з намі.

УНУТРЫ — ЗЯМЛЯ І СМЕЦЦЕ

Што ні кажы, але месца для могілак было абрана з густам. Пяшчаны пагорак, адкрыты сонцу і ветру, сонны... Пахаванні там ёсць і сучасныя, і другой паловы XIX стагоддзя. І памяць аб сваіх продках мясцовыя жыхары рупліва захоўва-

юць старых дрэваў. Каб расчысціць падмуркі, спатрэбіліся сякеры і рыдлёўкі, якія ў абавязковым парадку павінны быць у падходным наборы любога журналіста-краязнаўца-гісторыка.

Пасля праведзенага добраўпарадкавання высветлілася, што капліца мела памеры прыкладна тры на пяць метраў, яе падмурак складзены з валуноў і камянёў, а мury былі з цэглы — ад якой амаль нічога ўжо не засталася. Унутры капліцы — зямля і

ця б надаць таму месцу належны выгляд — аб’яднаць высылкамі (менавіта аб’яднаць) дзяржавы, зацікаўленай грамадскасці і мясцовых жыхароў, дзеля продкаў якіх Дамінік Манюшка ахвяраваў сваім жыццём. З боку грамадскасці зацікаўленыя ёсць. Што на гэта адкажуць мясцовыя ўлады — як прадстаўнікі дзяржавы?

КАМЯНІ З ЭПІТАФІЙ

Другім пунктам нашага маршруту было Алесіна,

Надмагілле Андрэя Клянціцкага пасля добраўпарадкавання.

Памятныя камяні ў гонар Дамініка Манюшкі.

Кантора бровара захавалася няблага.

юць. Праўда, некаторыя старыя і важкія камяні нам давялося падняць ці падраўняць з дапамогай адпаведнага рыштунку.

Робячы гэтую справу, мы адшукалі і надмагілле Андрэя Клянціцкага. Хлопец з вёскі Клянцік не толькі старанна адвучыўся ў аграмацкай школе, якую пабудаваў у сваіх уладаннях Дамінік Манюшка, але пазней стаў там выкладчыкам. Цяжкае надмагілле ледзь паддалася нашым высылкам. Затое цяпер яно добра бачнае і не зарасце бадзільлем.

Месца, дзе стаяла капліца-пахавальня, удалося вызначыць па густой парасці нейкага мясцовага гатунку хмызняка, кранівы і наваленых паверх іх

смецце, што, на жаль, сустракаецца не так і рэдка.

Між тым, у гэтай спачывальні была пахавана маці кампазітара — Альжбета з Маджарскіх і, хутчэй за ўсё, ягоны бацька. З ростам цікавасці да асобы Манюшкі беларускай дзяржавы і простага людю, прыкметы якой ужо навідавома, сюды распачнецца сапраўднае “падомніцтва”. У тым ліку, і высокіх гасцей. Зусім няцяжка спрагназаваць іх думкі і рэзананс у СМІ адносна такога важнага месца, якім з’яўляецца сямейны некропаль, калі яны ўбачыць яго ў сучасным стане.

Хочацца верыць, калісьці капліца будзе адноўлена. А пакуль жа зусім нескладана для пачатку ха-

кое, таксама, як і іншыя манюшкавыя маёнткі, спярша належыла вялікаму літоўскаму гетману Міхалу Казіміру Агінскаму. Як вядома, і ён не “чужы” ў гісторыі беларускай музыкі. Праз шлюбныя сувязі гэты багаты маёнтак перайшоў ад Манюшкаў да Ваньковічаў. З тых часоў тут засталіся ў выдатнай ступені захаванасці розныя гаспадарчыя пабудовы, сярод якіх вылучаецца бровар. Усе яны прыстасаваны пад нейкую справу і працягваюць служыць людзям.

Чаго не скажаш пра тое месца, дзе стаў сядзібны дом — на жаль, ён не захаваўся. Нейкія рэшткі падмуркаў пакуль праглядаюцца, як і рэшткі парку. Дарэчы, парк нядаўна

яшчэ раз моцна “скарасцілі”, на гэты раз дзеля будаўніцтва жыўлагадоўчага комплексу.

Калі на скрыжаванні лясавой павярнуць у левы бок, то злева ад дарогі можна ўбачыць купіну дрэваў і маленькі жоўты плошч, якім абгароджаны два камяні. Другая “талака” гэтага дня была праведзена менавіта там.

Камяні, адзін з якіх проста неверагодны памеру (ды, на жаль, пашкоджаны), былі ачышчаны ад ішманіку, а надпісы расчытаны пры дапамозе пены для галення. Абодва яны прысвечаны Чэславам Манюшкам свайму знамітаму ва ўсёй “Літве” брату Дамініку.

Увогуле, постаць Дамініка як увасаблення ўсіх перадавых поглядаў таго часу патрабуе калі не помніка, то экранізацыі. А лепей і першага, і другога.

Алесіна даволі далёка ад сядзібы ў Радкаўшчыне, але з’яўляецца важным прыпынкам на “Шляху Манюшкаў”. Праўда, каб тым, хто па ім паедзе “самаходзь”, было зразумела, што гэта за камяні і якую гісторыю мае тутэйшы маёнтак, тут таксама не пашкодзіла б размясціць інфармацыйны стэнд.

Самі ж камяні варта з гарызантальнага стану вярнуць у вертыкальны, каб і ўзімку можна было расчытаць эмацыйную эпітафію, складзеную бацькам кампазітара. І абавязкова трэба неяк іначай добраўпарадкаваць месца вакол. Напрыклад, прыбраўшы плот (які ўжо часткова спарухнеў) і выклаўшы ўчастак палыўнымі камянямі — але не казённай пліткай!

Думаю, такія нязначныя высылкі будуць мець добры эффект і стануць добрым прыкладам для іншых месцаў, звязаных не толькі з гісторыяй роду Манюшкаў, але і постацямі іншых нашых выбітных суайчыннікаў.

А, можа быць, калі-небудзь дойдзе і да аднаўлення бадай самага галоўнага пункту “Шляху Манюшкаў” — родавай сядзібы Убель. Менавіта там павінен па-сапраўднаму расквітнець адзіны ў свеце музей кампазітара! Падкрэсліваючы неабвержны факт: нарадзіўся ён на нашых землях.

Зміцер ЮРКЕВІЧ,
гісторык-архівіст

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава "Два светлы рускага іканапісу. Помнікі XVII стагоддзя са збору Музея рускай іконы (Масква)" — да 21 чэрвеня.
- Міжнародны выставачны праект "Сальвадор Далі" — да 30 чэрвеня.
- Выстава пейзажнай графікі Ігана Людыга Блойлера (са збору Нацыянальнага музея Ліхтэнштайна) "Падарожжа па Рэйне" — да 8 ліпеня.
- Выставачны праект "Гульні. Ігры. Games" — да 3 ліпеня.
- Выстава "Місія міласэрнасці", прысвечаная медыцынскім сёстрам, — з 27 мая да 9 чэрвеня.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВА XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальнай, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."
- Выстава "Вобразы эпохі ў творах Чэслава і Станіслава Манюшкаў" — да 10 ліпеня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА І В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белавічкі **VK13D**.
- Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Пярэжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 26 мая — Справаздачны канцэрт харэаграфічнага каледжа. Дыржор — Мікалай Калядка. Пачатак а 18-й.
- 26 — "Скрыпка — душа мая" (канцэрт, прысвечаны 90-годдзю народнага артыста Беларусі Льва Гараліка). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
- 27 — "Карміна Бурана" (вакальна-харэаграфічнае прадстаўленне ў адной дзеі) К.Орфа; "Кармэн-сюіта" (балет у адной дзеі) Ж.Бізе — Р.Шчадрына.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможцаў, 5. Вуліца Рабкораўскага, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В. Вуліца Лабанка, 2.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".
- Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".
- Часовая экспазіцыя "Поірк з глыбіні стагоддзяў", прысвечаная навуковай дзейнасці выбітнага беларускага антрапалага Ігара Чаквіна — да 2 чэрвеня.
- Выстава фотаработ Аліка Замосціна "Асалода жыццём" — да 3 чэрвеня.
- Выстава касцюмаў Аляксандра Васільева "Запрэнне на бал" — да 30 мая.
- Выстава па выніках пленэра "Віктар Сташчанюк. Зачараваны старажытны Менскан" — да 3 чэрвеня.
- Акцыя "Ночы Будапешта" — 31 мая. Пачатак а 20-й.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыяльна-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Навукова-папулярная выстава "Таямнічы свет пад мікраскопам" — да 7 ліпеня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квест".
- Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава "Жывыя п'явучыя пушкі" (прыватная калекцыя, г. Маладзечна) — да 4 жніўня.
- Выстава жывых экзатычных жывёл "Жыццё з халоднай крывёю" — да 1 верасня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай

і музычнай культуры на беларускіх землях"; "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст."; "Беларуская музычная культура XX ст."; "Тэатральная культура Беларусі XX ст.".

- Выстава "Станіслаў Манюшка. Падарожжа ў XIX стагоддзе" (да 200-годдзя антрапалага Ігара Чаквіна) — да 31 мая.
- Выстава "Тэатр мастака. Казіміру Малевічу прысвячаецца" — да 2 чэрвеня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіненская, 14. Тэл.: 286 74 03.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Robo Art" (футурыстычныя мадэлі робатаў, зброі, аўтамабіляў і касмічнай тэхнікі) — да 28 чэрвеня.
- Майстар-класы:
 - Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
 - Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстэрства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Святлоўва, 4.
Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінамастаства".
- Выстава маладой беларускай фатаграфіі "2x2" (аўтары першай часткі праекта — Алена Ярашэвіч і Рыта Новікава) — да 2 чэрвеня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, ср. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Леніна, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Разьбяныя карункі" (работы майстра па дрэву А.У. Свірыда) — з 25 мая да 3 ліпеня.
- Выстава сучаснага ўкраінскага майстра Дар'я Алешкінай "Куфарак выцінаная" — да 1 чэрвеня.
- Гістарычны квест "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заяўках.
- Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 27 мая — "Адамавы жарты" (камедыя)

■ Персанальная выстава Аляксандра Харашуна "Край мой Палессе" — да 31 мая.

Ратуша
Вул. Савецкая, 3.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.
- Случка брама
- Часовая экспазіцыя "Святло" (падсвечнікі, кандэлябры, шандалы) — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

Экспазіцыі:

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатрызавааная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У гошці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяцей "Інтрыг Купідона".
- Музейныя камунікацыйныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызны моды ракако".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатрызавааная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.
- Музейная фоталапаўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Экспазіцыі "Склеп" на сядзібе Якуба Коласа.

- Часовая экспазіцыя "Легенды сонечнага каменя" — да 5 чэрвеня.
- Тэматычная экскурсія і лекцыйныя заняткі.
- Тэатрызавааная прадстаўленні ваводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".
- Акцыі:
 - "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
 - Вшчастанне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!"

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Юбілейны выставачны

праект "Музей-75" — да 22 чэрвеня.

- Пастаянная экспазіцыя "Шлях" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўны музейныя праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

- Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывалісу" (візуальная ротаспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

■ Выстава мастацкага тэкстылю Хрысціны Высоцкай "Палароіды" — да 26 мая.

- Выставачны праект з цыкла "Асабістыя гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаліну Савіцкаму.
- "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
- Выстава "Еўрапейскія баявыя ўмельствы. Ад кузні Ульмуна да ўмельстваў Марса" — да 15 верасня.
- Выстава жаночых аксесуараў з калекцыі мастака, дызайнера, рэстаўратара Ігара Сурманчускага "Дамскія штучкі" — да 15 верасня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гародні-лабараторыі сталіцы Беларусі".
- "Археалагічны артафакты ў XII — XIX стст."

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кір'ялы і Мядовыя, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані + вазок; каляска + брычка; карэта + вупраж"
- Пастаянная экспазіцыя па гісторыі жывага транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня "Карэтны майстар".

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, прэвэд Чыжэўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект "Беларускі брыльянт у кароне паладзыхных абразоў праваслаўя" — да 27 кастрычніка.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, прэвэд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

- "Колас часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁЎНЯ "ВЫСОКАЕ МВСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава работ кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і касцюма БДАМ "Інтэр'ерныя" — да 26 мая.

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫКА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2.
Тэл.: (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны".
- Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА У НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянная выстава: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малючкі сельскага жывяцтва", "План Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭЯ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Персанальная выстава твораў Святланы Кастрыцы "Жыццё як рака" — да 31 мая.
- Выстава "Сляды на сцяне" (у рамках Міжнароднага тыдня мастацкай адукацыі) — да 27 мая.
- Персанальная выстава Алідора Каточы (Італія) "Колер і матэрыял" — з 30 мая да 12 чэрвеня.
- Выстава дзіцячых мініяцюры "Арменія старажытная, Арменія вечная" — з 1 да 12 чэрвеня.

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Выстава твораў Антона Шапа "1+6" — да 18 чэрвеня.